REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc.— Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în Brașov și la următórele
BIROURĬ de ANUNȚURĬ:
în Viena: la N. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner, Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf. Anton Oppelik.
În Budapesta: la A. V. Goldberger, Ekstein Bernat. Iuliu Leopold (VII Erzsébet-korut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o seria garmond pe o colónă 10 banĭ pentru o publicare.— Publicărĭ maĭ dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seria 20 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

(Numĕr de Dumineca 37).

„GAZETA“ iese în fiăcare di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șése lunĭ 12 cor., pe treĭ lunĭ 6 cor.
N-riĭ de Dumineca 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-riĭ de Dumineca 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la d-niĭ colectorĭ.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare, Târgul Inului Nr. 30, etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe șése lunĭ 10 cor., pe treĭ lunĭ 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe 6 lunĭ 12 c., pe treĭ lunĭ 6 corone. — Un esemplar 10 banĭ. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 202.—Anul LXV. Brașov, Sâmbătă 14 (27) Septemvrie. 1902.

Din causa sfintei sĕrbătorĭ de mâne, Sâmbătă, Inălțarea Sf. Crucĭ, diarul nu va apărĕ până Lunĭ séra.

Urmările agitațiel jidovescĭ.

(a) Este cunoscut, că jidoviĭ, când ișĭ pun cu toțiĭ umĕrul, ca se scótă ceva la sfîrșit, apoĭ nu sĕ odihnesc până nu bat la tóte ușile, de unde pot aștepta ceva sprijin pentru causele lor.

De un timp încóce șĭ-au pus în gând sĕ stórcă cu orĭ-ce preț drepturĭ de cetățenie pentru coreligionariĭ lor din România.

Au bătut întâi la ușa delegațiunilor austro-ungare, unde hahamul Max Falk a interpelat pe ministrul de externe în chestiunea fraților sĕĭ din regatul român. A căpătat însĕ rĕspunsul, care i-s'a cuvenit. S'au încercat apoĭ în parlamentul din Viena. N'au reușit. In parlamentul engles. Puțină ispravă. In cele din urmă au trecut oceanul, tocmaĭ în America, și prin baniĭ și ómeniĭ lor au reușit a pune la cale o mică manifestație în favorul fraților lor de peste Carpațĭ, carĭ au copleșit țéra românéscă, așa că guvernul, îngrijat de viitorul țĕriĭ, a trebuit sĕ ia óre-carĭ mĕsurĭ pentru ocrotirea locuitorilor băștinașĭ contra esploatărilor acelor veneticĭ.

Mare gălăgie se face anume în diarele din tótă lumea în urma uneĭ note, pe care secretarul de stat *Hay* din Statele-Unite americane a adresat-o puterilor europene în *chestiunea jidovilor din România.*

Secretarul Hay atrage atențiunea puterilor asupra tratatuluĭ din Berlin de la 1878, care ar fi recunoscut independența Românieĭ numaĭ cu condițiunea, ca România sĕ acorde drepturĭ egale jidovilor. De atuncĭ au trecut 24 de anĭ și România încă tot n'a împlinit acéstă condițiune, așa dice secretarul de stat american.

Din America e ușor sĕ vorbéscă cineva câte verdĭ și uscate, décă nu cunósce împrejurările. Vorba e însĕ, că marile puterĭ, carĭ au semnat tratatul din Berlin și carĭ sunt maĭ de-aprópe chemate a judeca lucrurile, nu s'au prea emoționat de strigătul american și tóte diarele cele marĭ, carĭ stau sub influința guvernelor spun, că guvernele marilor puterĭ nu sunt de loc dispuse a-le face pe plac jidovilor.

La 1878, când a fost congresul din Berlin, adevĕrat că jidoviĭ aveau mare putere și influență în diplomație. Pe atuncĭ în Anglia era la putere lordul *Beaconsfield*, séu cum se maĭ numia cu alt nume: Disraeli, care era de origine jidov, în Franța era la putere vestitul jidov Crémieux și și în alte țĕrĭ aveau jidoviĭ mare putere, ér în Germania, unde cancelarul de fer *Bismarck* era mare și tare, era bancherul *Bleichroeder*, care avea mare înriurire asupra luĭ Bismarck. Le era ușor așa-dér atuncĭ jidovilor sĕ stăruie în congresul de la Berlin pentru drepturile jidovilor din România.

Apoĭ România a și îndeplinit dorința congresuluĭ până la ultimul hotar, până unde póte merge o țéră, față cu jidoviĭ. Căcĭ articolul din constituție, care spunea, că nu pot fi primițĭ ca cetățenĭ Românieĭ numaĭ creștiniĭ, s'a schimbat, așa că astădĭ pot sĕ ajungă cetățenĭ și jidoviĭ, décă vor fi admișĭ de corpurile legiuitóre, precum au și fost admișĭ o sumedenie dintre eĭ. Dér ar fi o mare nedreptate a cere de la România sĕ dea drepturĭ egale tuturor sdrențarilor venițĭ de curĕnd acolo din Galiția și Rusia, ca sĕ sugă și exploateze bietul popor. Sute și sute de miĭ sunt jidoviĭ în România. Eĭ bine décă la toțĭ aceștia li-s'ar da drepturĭ, sĕ cumpere pămĕnt și sĕ ocupe funcțiunĭ publice, atuncĭ ar puté Româniĭ înșișĭ sĕ-șĭ ia bagajul, și sĕ emigreze în America, séu în altă parte, pentru-că n'ar maĭ puté trăi în țéra lor străveche, apărată cu atâtea șiróie de sânge, n'ar maĭ puté trăi de lipitorile afurisite.

Dór vedem în Franța și în alte țĕrĭ, unde jidoviĭ sunt mult maĭ puținĭ, decât în România, ér poporul băștinaș, câte de dece orĭ atâția, câțĭ sunt Româniĭ, că s'au îngrozit de puterea jidovéscă. Unde ar ajunge biata Românie, décă ar împlini dorințele perciunaților!

De aceea credem, că în zadar se svîrcolesc jupâniĭ, că nu vor puté face nicĭ o ispravă. Au învĕțat minte guvernele europene și și ele ar maĭ scurta din drepturile, ce le-au dat cu atâta nesocotință jidovilor, necum sĕ siléscă și pe alte țĕrĭ, sĕ între în pĕcatele lor.

Numaĭ Anglia pare a fi pe partea Americanilor în chestiunea noteĭ luĭ Hay, pentru-că în Anglia are mare influență Rosebery, care este ginerele bogatuluĭ Rotschild.

Incercarea jidovilor, de a face din țéra românéscă un cuib jidovesc, un fel de Palestină modernă, nu va găsi nicĭ-odată sprijin la națiunile civilisate, sătule de exploatările lor neomenóse.

Masa academică română în Clușiŭ.

Nu de mult am primit scirea îmbucurătóre, că în Clușiŭ s'a înființat o masă pentru studențiĭ românĭ dela universitatea de acolo. Acésta este a se datorì direcțiuneĭ institutuluĭ „Economul“, care la propunerea membruluĭ sĕŭ Dr. A. Francu și în înțelegere cu directorul esecutiv, a decis a ajutora de-ocamdată șése studențĭ românĭ dela Universitatea din Clușiŭ, tinerĭ solidĭ și diligențĭ, copiĭ de părințĭ lipsițĭ de mijlóce, cu prânz gratuit, pe timpul dela 15 Septemvrie a. c. până la 15 Iunie anul viitor.

Pasul acesta este cu atât maĭ de laudă, cu cât trebue sĕ constatăm cu părere de rĕu, că s'au înființat ce-i drept mese pe la diferite institute și în diferite localitățĭ, ca sĕ se sprijinéscă tinerimea nóstră din scólele medii, dér la o masă academică pentru studențiĭ universitarĭ din Clușiŭ nu s'a gândit nimenĭ până acum. Și totușĭ acolo unde sunt concentrațĭ atâțĭ tinerĭ, carĭ, după ce au absolvat cu greu scólele medii, vor sĕ se pregătéscă pentru una orĭ alta carieră, este și maĭ mare necesitatea, ca simțul de binefacere al publiculuĭ mare român sĕ le facă pe cât numaĭ se póte ușurărĭ în traiul lor de student.

Direcțiunea bănciĭ „Economul“ a înființat de-ocamdată numaĭ șése locurĭ gratuite de prânz pentru șése studențĭ românĭ, dér numĕrul universitarilor românĭ dela Clușiŭ trece peste două sute. E învederat decĭ, că, pentru a satisface numaĭ trebuințelor celor maĭ urgente, trebue sĕ fie create cu mult maĭ multe locurĭ gratuite la amintita masă a studenților.

In privința acésta credem, că de sine se recomandă esemplul dat de „Economul“ din Clușiŭ tuturor institutelor nóstre de banĭ române. Décă fie-care din aceste institute ar înființa la rĕndul sĕŭ cel puțin câte un loc gratuit la masa studenților românĭ dela universitatea din Clușiŭ, atuncĭ s'ar ajunge scopul arătat fórte ușor, așa dicĕnd cât aĭ bate în palmĭ, și masa academică (mensa academica) a tinerimeĭ nóstre universitare ar fi completă, făcĕnd părtașĭ de binefacerea eĭ pe toțĭ studențiĭ fără mijlóce și pe ceĭ maĭ rĕu dotațĭ de acasă, carĭ merită acest sprijin.

Noĭ credem, că direcțiunile institutelor nóstre de banĭ, vĕdĕnd frumósa și salutara inițiativă a direcțiuneĭ bănciĭ surore din Clușiŭ, din propriul îndemn, fără de a maĭ aștepta o rugare séu un apel deosebit, se vor grăbi a contribui fie-care, cel puțin cu atât, ca sĕ se pótă adauge la locurile gratuite deja create încă câte unul și sĕ se completeze astfel după cerință masa studenților românĭ de la acéstă universitate.

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Mușatin și codrul.*)

De **M. Eminescu**

Săracă țéră de sus
Tótă faima ți s'a dus!
Acu cincĭ sute de ai
Numaĭ codru îmĭ eraĭ,
Imprejur cresceau pustiĭ,
Se surpau împĕrățiĭ:
Neamurile 'mbătrâniau,
Crăiile se treceau,
Numaĭ codriĭ tĕĭ cresceau,
Și în umbra cea de vecĭ
Curgeau rîurile recĭ,
Limpegióre, rotitóre,
Avĕnd glasurĭ de isvóre.
Bistrița în stâncĭ se sbate
Prin pădurĭ întunecate
Și mereu se adâncesce
Unde apa-abia clipesce;
Și de-odată vede că
Apa i-se împiedecă
Și de stâncĭ i-se lovesce
Și s'adună și tot cresce,
Se iezesce'n mândru lac
Și copaciĭ umbră-i fac,
Ér ștejarĭ din mal în mal
Pe de-asupra-i se prăval,
Vîrfurĭ sprijin de-olaltă
Și îmĭ fac o boltă 'naltă,
De vêrfurĭ eĭ se împletesc
Și în umbră stăpânesc
Și în vecĭnică rĕcóre
Undele-s scînteietóre.

Dintr'un mal la celalalt
A cădut un trunchiŭ înalt,
Mi-a cădut de-a curmezișul
De îi spândură frundișul,
Punte lungă de-un copac
Peste-o liniște de lac,
Punte lungă, punte mare
De mi-o poțĭ trece călare.

Stefan-Vodă tinerel
Trece puntea singurel
Cu peptarul de oțel,
Cu cușma négră de miel, —
Drag e codruluĭ de el!
Cum venea la vênătóre
Purta arcul pe spinare,
Cu lungĭ plete pân' pe spate
Dér la frunte retezate.
Copilaș în haine strîmte,
Ușurel nicĭ se maĭ simte,
De ochesce-o căprióră
Șoimul pe d'asupra-i sbóră
De-șĭ întinde mâna sus
Șoimu 'n palmă i s'a pus,
Și tot vine chiuind
Și din frundă tot pocnind,
Și când prinde a cânta
Codriĭ 'ncep a rĕsuna,
Doina când o trăgăna
Frunda tótă-o legăna,
Că o cânta trăgănat
Codruluĭ de legănat.
Nime 'n lume nu era
Numaĭ mierla șuera;
Cucul cântă, mierla dice:
„Ce cațĭ tu, băiat, pe aice?“
Dice codrul liniștit:
„M'am pus de am înfrundit
Pentru-că tu m'aĭ dorit“.

Eră valurile sună,
Mișcătóre se adună,
Printre pânzele de frunde
Cércă sóre sĕ pĕtrundă,
Ard în umbră la rĕcóre
Petele scînteietóre
Și pe-a undelor bătaie
Varsă lumină văpaie,
Pe șiróie limpedĭ lungĭ
Sbóră razele cu dungĭ.

Ér Mușatin, stând culcat,
Se așterne pe cântat:
„Codre, codre, dragul meu
„Pare-că ț'am spus'o eu
„Sĕ șuerĭ din frundĭ mereu;
„Cu frundișul fremătos
„Povestescĭ așa frumos
„De m'adormĭ în iérbă jos!“

Codrul i-se închina
Și din ramurĭ clătina:
Mĕĭ Mușatin, mĕĭ Mușatin,
Voios ramurile 'mĭ clatin

*) Din volumul „Opere complete“ — *Literatura poporală.* de *M. Emimescu*, publicat în editura institutuluĭ de arte grafice „Minerva“, Bucurescĭ 1902.

Sciindu-se cu câte nĕcazurĭ trebue sĕ se lupte tinerimea nóstră pe timpul studiului universitar, fapta bună şi necesară va fi cu atât mai bine venită, cu cât se va sĕvêrşi mai în grabă, fără multă calculare şi trăgănare.

Institutele nóstre de banĭ românescĭ sunt în posiţie de a veni fie-care în ajutorul nouei instituţiunĭ. De aceea le ḑicem: Faceţĭ fără întârḑiere ceea-ce se aşteptă şi se cuvine sĕ faceţĭ! Daţĭ frumósei şi nobilei întreprinderĭ a mesei academice din Clusiŭ concursul vostru grabnic frăţesc, căcĭ străbunii noştri romanĭ ḑiceau: „*bis dat, qui cito dat*“ (cel-ce dă şi ajută grabnic, ajută îndoit.)

Revista politică.

A trecut şi *tămbălăul kossuthist.* Spiritele înfierbântate prin discursurile late şi umflate şi aţîţătóre, ce s'au ţinut în tot locul pe unde adoratoriĭ lui Kossuth au serbătorit în cinstea amintirei acestuia, par a-se linişti acum după alaiul din ḑilele trecute. Cu tótă „măreţia“, ce pressa maghiară ḑice, că au avut aceste sĕrbărĭ, kossuthiste, totuşĭ o impresie urîtă au făcut escesele plebei fanatisate, care pierḑêndu-şĭ cumpĕtul, a dat curs liber sentimentelor sale duşmane faţă cu aceia dintre cetăţenĭ, carĭ nevrênd sĕ scie de sĕrbările kossuthiste, nu şi-au iluminat casele şi n'au arborat stégurĭ tricolore maghiare. In fórte multe locurĭ s'au spart ferestrile pacînicilor cetăţenĭ. Ast-fel de acte de vandalism s'au întêmplat la Clusiŭ, la Şimleul-Silvaniei, la Turda, la Zlatna şi în alte părţĭ, ba s'a întêmplat, că în câte-va oraşe plebea „festivanţilor“ a spart şi ferestrile de pe la casele ofiţerilor, ca d. e. în Clusiŭ, Oradea-mare, Caşovia, Seghedin şi mai scie Dumneḑeu unde. Tóte acestea s'au făcut bag' sémă în „onórea lui Kossuth“.

*

Nu mai e mult până la *deschiderea* nouei sesiunĭ a *dietei ungare.* Partidele încep deja a-se reculege şi a-se pregăti pentru luptele, ce de sigur vor fi la culme violente, căcĭ vor veni la ordinea ḑilei sumă de cestiunĭ din cele mai grave şi delicate.

Cea mai însĕmnată din acestea e de sigur *afacerea pactului.* Oposiţia kossuthistă a aranjat în decursul vacanţelor de vară întrunirĭ în diferite puncte ale ţĕrii, carĭ tóte au luat posiţie pentru separaţiunea economică de către Austria, pentru aşa numitul teritoriu vamal independent. Organele pressei oposiţionale pun de pe acum în vedere lupta cea mai crâncenă contra guvernului, décă acesta ar voi sĕ încheie un pact păgubitor agriculturei şi comerciului ungar.

La rêndul sĕu guvernul îşĭ dă tóte silinţele de a aranja lucrurile aşa, încât în viitórea sesiune, proiectele pactului sĕ pótă fi desbătute şi primite în dietă. Mare greutate însĕ întimpină guvernul din partea Austriacilor. Tótă vara miniştrii austriacĭ şi cei ungarĭ au avut conferenţe, când la Viena, când la Budapesta, când la Ischl şi acum mai în urmă érăşĭ la Viena, dér tot n'au ajuns încă la o deplină înţelegere asupra cestiunilor, carĭ sunt în strînsă legătură cu pactul.

Opera pactului o îngreunéză mult oposiţia din parlamentul vienes. Cehii ameninţă deja cu obstrucţiune, décă guvernul nu le va împlini postulatele naţionale. Le-ar împlini, póte, décă nu s'ar teme de oposiţiunea Germanilor, carĭ ar sări ca unul contra unui guvern, care ar da Cehilor ceea ce pretind aceştia. Astfel stând lucrurile, este aprópe cu neputinţă, ca guvernului austriac sĕ-i sucédă votarea proiectelor pactului de către parlament. Ce se va alege atuncĭ din tóte ostenelele miniştrilor şi din tratările lor asupra acestei cestiunĭ cardinale, care îi preocupă de atâta amar de vreme?

*

Cetitorii noştri cunosc casul ne mai pomenit al espulsării redactorului german Alvin Cramer din Timişóra. Esemplul dat de căpitanul oraşului Timişóra are imitatorĭ. Din Chichinda-mare vine scirea, că căpitanul poliţiei de acolo a provocat pe redactorul Arthur *Korn* — care a fost condamnat ḑilele trecute la 6 lunĭ închisore de stat — sĕ se legitimeze, adecă sĕ-şĭ arate domiciliul. Korn s'a adresat consiliului comunal din Chichinda, acesta însĕ *i-a refusat cererea*, n'a vrut adecă sĕ-l priméscă pe Korn ca locuitor al Chichindei. Mĕsura acésta s'a luat cu scop, ca şi lui Korn sĕ-i pregătéscă sórtea lui Cramer, adecă sĕ-l dea afară din oraş, ceea-ce s'a şi întêmplat. — Foile unguresci se bucură şi jubiléză şi cer, ca unul după altul toţĭ redactorii nemaghiarĭ „agitatorĭ“ sĕ fie trataţĭ în chipul acesta, — drept dovadă de „libertatea“ individuală şi de pressă, pe care Kossuth a adus'o la 48.

*

Bulgarii au păţit'o cu *serbarea de la Şipca.* Invitaseră multă lume din Rusia, făcură pregătirĭ estraordinare, dér în îngâmfarea şi nerecunoscinţa lor „uitară“ sĕ invite şi armata română, care înainte cu 25 anĭ şĭ-a vĕrsat sângele şi pentru independenţa Bulgariei. Acésta ignorare cu voia, şi proporţiile marĭ, ce le dădură ei serbării, vrênd sĕ facă din ea un act de demonstraţiune politică, au produs resens în cercurile diplomatice din Europa centrală. Şi pentru-ca Bulgarilor sĕ li-se dea peste nas, representanţiĭ din Sofia ai Austro-Ungariei, Germaniei, Italiei şi Franciei au făcut atent pe guvernul bulgar, că purtarea provocătóre a Bulgariei, nu-i va aduce succesele ce le doresce. Numitele puterĭ spun în nota lor către guvernul din Sofia, că deóre-ce serbările dela Şipca au căpĕtat un caracter de manifestaţie ostilă faţă de România şi Turcia, ele sunt îngrijate de stabilitatea ordinei în Balcanĭ şi decĭ se riscă periclitarea actualelor raporturĭ amicale dintre statele balcanice. Drept aceea învită guvernul bulgar sĕ schimbe programul sĕrbărilor, dându-le un caracter cu totul particular naţional.

Acest advertisment al puterilor şĭ-a avut efectul, căcĭ guvernul a dispus îndată, ca serbările sĕ se reducă la un parastas pentru cei căḑuţĭ în lupta de la Şipca şi la o simplă paradă militară. Marele duce Nicolae Nicolaevicĭ nu va mai merge la Sofia, cum era proiectat; ceilalţĭ óspeţĭ ruşĭ vor merge de la Burgas direct la Şipca şi după serviciul divin şi parada militară, se vor reîntórce direct în Rusia.

America şi Evreii din România.

„*New-York Herald*“ (ediţie parisiană) publică o interesantă scrisóre a fostului ambasador turc la Londra, *Aristarchi—bey*, în cestiunea notei americane în care ḑice:

Circulara d-lui Hay relativă la Evreii din România, mi-se pare *ilegală*, deóre-ce Statele-Unite nu sunt semnatare ale tratatului din Berlin.

Inconciliabilă cu doctrina lui Monroë, deóre-ce acéstă doctrină repudiéză orĭ-ce intervenţie europénă în America, dér interḑice şi amestecul Americei în afacerile europene.

Nepolitică, deóre-ce cabinetul din Washington, din momentul ce se interesézā într'un mod oficial de Evreii din România, ar trebui sĕ se intereseze tot aşa de oficial de Armenĭ, de Macedonenĭ şi de drepturile Sultanului, financiare, strategice garantate de stipulaţiunile formate şi esplicite ale tratatului din Berlin, dér nesocotite de România, de Grecia, de Serbia, de Muntenegru şi cu deosbire de Bulgaria.

Căcĭ, în definitiv, numai cu comiterea unei nedreptăţĭ strigătóre şi sub pedépsă de nulitate, un tratat ar trebui sĕ fie esecutat în tóte punctele sale....

*

Ca glas românesc, avem scrisórea Prinţului *Vladimir Ghica*, ataşat la legaţiunea română din Roma, adresată ḑiarului „*Tribuna*“ (Roma).

Stimate Domnule Redactor!

In stimatul d-vóstrĕ ḑiar citesc informaţia, că secretarul afacerilor streine a guvernului american, d-l Hay, a trimis o circulară către marile puterĭ europene cu cu scop de a obliga România sĕ respecte stipulaţiile tratatului din Berlin faţă cu evreii stabiliţĭ pe teritoriul sĕu.

Permiteţĭ, vĕ rog, stimate domnule director, subscrisului de a invoca calitatea sa modestă şi simplu de supus român, pentru a face prin intermediul ḑiarului d-vóstră o singură întrebare de bun simţ. Cum de Statele-Unite, carĭ vor sĕ impue formula America a Americanilor, într'un mod atât de rigid, încât nicĭ nu permit nicĭ cea mai mică intervenţie a Europei în afacerile transatlantice — chiar când acestea sunt fórte depărtate de vastul teritoriu al Uniunei, — cum de nu simt, că la rêndul lor Europa póte şi trebue sĕ rĕspundă la intervenţia lor cu un „fin de non recevoir“.

Şi de-asupra tuturor, ce ar ḑice Mr. Hay, décă România — presupunênd, că Europa ar consimţi sĕ facă vre-un demers pentru evreii din România — ar cere mai întâiŭ puterilor de a interveni în mod formal, pentru-ca sĕ pună capĕt persecuţiunilor oribile cu carĭ cetăţenii diferitelor state ale Uniunei americane practică faţă cu negrii principiile de „umanitate“? S'ar mai puté întreba cu acelaşĭ argument prisonerii din Filipine, carĭ au cunoscut anumite torturĭ special comise de corpul de ocupaţiune militare americană, torturĭ carĭ au stîrnit indignarea generală când au fost divulgate de reporterĭ, şi s'ar puté obliga guvernul federal de a face proces ofiţerilor şi soldaţilor şi de a-i pedepsi.

Sunt sigur, că cererea mea va fi primită, dér acésta nu implică câtuşĭ de puţin neveridicitatea lor. Şi era necesar de a pune lucrurile la locul lor şi de a comenta copilărésca faptă a d-lui Hay, secretarul de stat al Statelor-Unite ale Americei.

*

O telegramă din Paris asigură, că Franţa, în rĕspunsul sĕu guvernului din Washington, s'a mărginit sĕ-i notifice primirea notei.

Ḑiarul „*La Liberté*“, într'un articol asupra notei americane, spune, că: „Americanii fac contra emigraţiunei evreilor nisce legĭ întocmai ca acelea pe carĭ le fac contra Chinezilor. Amestecul americanilor în afacerile Europei, este neacceptabil, fiind periculos.“

Şi voios ţi-aşĭ cuvênta:
Sĕ trăescĭ Măria ta...
Hai, Muşat, sĕ ne 'nţelegem
Şi 'mperat sĕ ne alegem,
Impĕrat isvórelor
Şi al căpriórelor,
Aşeḑat la vr'un păriu
Sĕ scoţĭ fluerul din brîu;
Tu sĕ cânţĭ şi eu sĕ cânt,
Frunḑa'mĭ tótă s'o frămênt,
Ş'o pornesc suind în vênt
Pe isvóre,
În ponóre,
Unde paserile sbóră,
Unde crengile se plécă
Şi căpriórele jócă.
Apa i ḑice: „O, copile,
Mânile întinde-mi-le
Vin'o 'n fundul luminos
Că tu eştĭ copil frumos!“
Ér Muşatin îi rĕspunde:
Géba mĕ mărĭţĭ din unde
Géba, codre, dragul meu,
Îmĭ mai daĭ frunḑe mereu,
Căcĭ m'oi duce de la tine
Frunḑa o plânge după mine,
Că de suflet mĕ apucă
Dor de cale, dor de ducă,
Şi deşi mi-aşa de jele
De plânsul măicuţii mele
Eu m'oi duce, m'oi tot duce
Dor sĕ nu mĕ mai apuce.
Şi m'oi duce 'n cale lungă
Dor sĕ nu mĕ mai ajungă,
In zadar napoi mĕ chiamă
Dor de casă, glas de mamă,
In zadar rĕsună 'n vênt
Căcĭ aşa menit eu sunt:
Sĕ-mĭ fac cale pe pĕmênt,
Sĕ-mĭ întind cărările,
Sĕ cutreer ţĕrile,
Ţĕrile şi mările.

Fire-ar tare glasul meu,
Ca sĕ trécă tot mereu
Pe orĭ unde oi fi eu:
Peste ape, peste punţĭ
Peste codri de pe munţĭ,
Sĕ ajungă păn'acasă,
Unde [mama] 'mĭ stă de ţésă
Şi sĕ-i spue 'n multe rêndurĭ
„Nu muri, mamă, de gândurĭ“.

Nu te duce, mĕi copile,
Ci de ai [in] lume ḑile
Tóte dăruesce-mi-le!
Tu sĕ scĭĭ, iubite, frate
Că nu-s codru, ci cetate,
Dér de mult sunt fermecată
Şi de somn întunecată,
Numai nóptea mĕ treḑesce,
Luna când călĕtoresce,
Umbra-mĭ tótă mi-o petrece
Cu lumina ei cea rece.
O, atuncĭ în corn îmĭ sună
Toţĭ copacii împreună,
Sună jalnic frunḑa 'n lună
Toţĭ [tufanii] mi se adună,
Şi copac după copac
Toţĭ de-odată se desfac.
Din ştejar cu fruḑa désă
Ese mândră-o 'mpĕrătésa,
Cu păr lung până'n călcâi
Şi cu haine aurĭĭ,
Mândră-i este rochia
Şi o chiamă Dochia!
Din copacĭ fără de numĕr
Es copii cu şoimĭ pe umĕr
Şi copile multe iese
Cu-a lor mânece sumese,
Şi pe umerele góle
Pórtă doniţa şi óle,
Se pornesce atuncĭ un sbucium
Sună-mĭ dulce glas de bucium,
Pe cărărĭ fără de urme
Vin cerbóicele în turme,
Şi mugesc încet atât
Cu talangele la gât,
Şi aşteptă răbdătóre
Mânĭ frumóse de fecióre
De le mulg în donicióre.

Căcĭ sĕ scĭĭ, iubite frate,
Că nu-'s codru ci cetate,
Dér vrăjit eu sunt de mult
Până când o se ascult
Rĕsunând din deal în deal,
Cornul mândru triumfal
Al craiului Decebal.
Atuncĭ trunchiĭ-mĭ s'or desface
Şi 'n palate s'or preface,
Vei vedea eşind din ele
Miĭ copile tinerele,
Şi din braḑii cât de micĭ
Vei vedé eşind voinicĭ,

Diarul *„Temps“* examinéză în mod obiectiv situațiunea evreilor din România, fără se facă aprecierĭ.

După o telegramă din Londra, diarele de acolo spun, că „Nota Statelor-Unite, în cestiunea Evreilor din România, va face fiasco“.

Din New-York se anunță că o parte din diare reproșéză d-lui Hay, ministrul de estern, că a espus Statele-Unite la un insucces sigur.

Diarele *„Deutsche Zeitung“* și *„Deutsches Volksblatt“* îndémnă pe Puterĭ se respingă nota americană.

SCIRILE DILEI.

13 (26) Septemvrie.

Spargere de ferestri la șcóla română de fetițe din Brașov. Ni se comunică din isvor competent, că la șcóla nóstră primară de fetițe din loc, în nóptea de 25 spre 26 Sept. n. c., au spart 2 ferestri duple, una dela clasa a II primară și alta dela a III-a. Cum că acéstă spargere nu s'a făcut numai așa de nisce băețĭ petulanțĭ, ci cu intenție, dovedesce faptul, că la amêndouĕ clasele s'a spart ferestrile tocmai în direcțiunea unde este catedra învĕțătorilor respectivĭ, așa că décă s'ar fi întîmplat acésta pe vremea când învĕțătorii erau în clase la catedră, sigur ar fi fost nimerițĭ de glónțele (alice ca aluna de marĭ), ce s'au aflat diminéța în clasă; ér cum că aceste loviturĭ ar fi avut efect sigur, se constată prin împrejurarea, că spărtura în ferestre sémĕnă cu spărtura, pe care o face un glonte de pușcă.

Din Petroșenĭ ni-se scrie următórele: *„On. D-nule Redactor!* In preséra aniversărei a suta de la nascerea lui Kossuth, conducĕtorii comunei Petroșenĭ au aranjat un conduct cu facle și lampióne și cu musică, plecând de la hotelul central „Wagner“ a percurs stradele orașului, ce erau decorate cu stégurĭ și cu sumedenie de luminĭ aprinse prin ferestri.

„In convoiul acesta au luat parte toțĭ cetățenii orașului fără deosebire de rang și stare: domnĭ, dómne și domnișóre, precum și tot felul de individĭ din tóte clasele societățiĭ în adevĕr poliglote din Petroșenĭ; o conglomerație de ființe cuvêntătóre de felurite limbĭ și némurĭ, cum numai în Petroșenĭ se póte găsi. Astfel constituițĭ, inundară stradele sub un stég mare și cu musica în frunte. Ajungênd și la locuința preotului gr. or. rom.. Avram Stanca, și vĕdênd că acésta nu e iluminată ca a celorlalțĭ „patriоțĭ“, incetând musica *au început sĕ arunce cu pietrii în ferestri*, producênd grózǎ și spaimă în familia preotului, care fără a-se gândi la asemenea barbarii, aștepta cu alțĭ vecinĭ înaintea casei, sĕ vadă „paradia“ și sĕ audă musica. Setoșĭ de rĕsbunare — nemotivată — când unii mai curagioșĭ bombardau ferestrile cu pietrii, ceilalțĭ strigau: „Ugy kel, az egészet le kel törni, mért nem tetek gyertyát?“ etc.

„In chipul acesta sciu domnii din fruntea afacerilor comunale, sĕ onoreze memoria bărbaților lor de valóre pentru ei, prin a sparge ferestrile în întunerecul nopții la cei mai pacînicĭ cetățenĭ conlocuitorĭ? Acésta este bravură cavalerésca, eroism și curagiŭ patriotic?“ — *Cor.*

Mórtea reginei Henrietta. Regina Henrietta a Belgiei a repausat dilele acestea și cu ocasiunea înmormêntării sale s'a întêmplat un incident, în jurul căruia foile maghiare fac mare tărăboiŭ. Se scie, că fósta archiducesă *Ștefania* este fiica reginei. Ea a venit decĭ sĕ vadă pe ma-mă-sa pe patul morții. Fórte bine. Dér s'a mai întêmplat încă ceva. Ștefania a vrut sĕ dea fața și la înmormêntare, ceea-ce însĕ nu i-a permis tatăl sĕu, regele Leopold, fiind-că Ștefania singură a fost aceea, care a renunțat la titlurile și demnitatea, ce o avea mai înainte, a renunțat atuncĭ, când s'a măritat cu un conte ungur cu numele Lónyay. Décă ar fi luat parte la înmormîntare, de și de fapt e fiica regelui, nu putea sĕ i-se dea onorurile cuvenite unei fiice de rege și fóstă soție a archiducelui Rudolf, fiind-că i-s'a spus înainte de a-se mărita după Lónyay, că tóte acele onorurĭ le va perde. Prin urmare nu înțelegem de ce atâta supĕrare din partea unor foi maghiare, mai ales din cele koșutiste, dintre carĭ una spunea chiar, că Ungurii ar trebui sĕ declare rĕsboiŭ Belgiei, pentru rușinea, ce i-s'a făcut contesei Lónyay. Se scie, că contele Lónyay nicĭ n'a călcat pe pămêntul Belgiei, pentru-că regele Leopold i-a comunicat, atuncĭ când a luat pe Ștefania, că nu-i este îngăduit a călca pe teritorul belgian.

Judecător defraudant. Ómenilor de rênd, când fură banii altuia, le dic „hoțĭ“; „domnilor“, când mănâncă banii orfanilor séu sumele depuse, pentru-ca sĕ le administreze în virtutea deregătoriei lor, le dic „defraudanțĭ“. Un ast-fel de „defraudant“ s'a descoperit acuma de curênd în Abauj-Szántó în apropierea orașului Cașovia, unde d-l judecător Sváby de 13 anĭ de dile trăia ca un baron din banii „defraudațĭ“. In acest timp a furat d-l Sváby frumósa sumă de 70.000 coróne. Judecătorul defraudant în loc sĕ fie transportat în temniță, cum i-s'ar fi cuvenit unui asemenea hoț — a fost transportat, după-cum ne spune diarul „M.-g.“, la un institut de sĕnĕtate în Budapesta, pentru-că se dice, că doctorii ar fi descoperit, că d-l Sváby nu-i tocmai sĕnĕtos la creerĭ.

Jidovĭ — pungașĭ. Vasălică Fărcaș al lui Iacob din Lozna mare, s'a dus mai deunădĭ cu doi boi la tĕrgul din Șomcuta mare. Văsălica lui Iacob a vêndut boii cu suma de 204 fiorinĭ și 50 creițarĭ, care sumă a înfășurat'o într'o ștergură și a pus'o în straiță. Când a făcut tîrgul a vĕdut, că un „domn“ bine îmbrăcat tot mereu se învîrtia pe lângă el. „Ascultă bade“, îi dise de la o vreme „domnul“, „n'ai face bine sĕ ducĭ o carte (scrisóre) la notarășul din satul d-vóstre“. — „Cum nu, bucuros“, rĕspunse Văsălică. „Dér mai am ceva de târguit și apoi te-oiŭ căuta eu, sĕ-mĭ dai cartea“. — Așa s'a și întîmplat. După ce Văsălică și-a isprăvit ce-a avut de isprăvit, s'a dus sĕ caute pe domnul sĕ-i dea cartea. „Nu-i la mine cartea“, dise domnul, „sĕ facĭ bine sĕ vii la mine acasă, că ți-oiŭ da-o acolo“. Văsălică s'a luat cu „domnul“, care l'a dus pe lângă valea Căicana, în spre sinagoga jidovéscă, unde nu umblă mulțĭ ómenĭ, și când a ajuns într'un loc ascuns, domnul a început sĕ tușéscă și dintr'o înfundătură a eșit un al doilea „domn“. Fără multă vorbă „domnul“ dintâiŭ i-a băgat lui Văsălică mâna în straiță și i-a scos ștergura cu banii, cu care a luat'o apoi pe picior. Românul în clipita aceea a rĕmas încremenit, dér venindu-șĭ apoi în fire, a început sĕ strige „Tuluai, că mi-a furat banii!“ Un fecior sdravĕn din Mireșiul-mare, care venia pe acolo, a sărit repede și l'a înhățat pe „domn“ de guler, stringându-l de gât cu atâta putere, de era sĕ-șĭ dea bleascul. Celălalt „domn“ sărise peste vale unde l'a înhățat o femeie și l'a trântit la pămênt, de a răgăit. Numai decât au venit la fața locului doi gendarmĭ, carĭ i-au luat pe „domnĭ“ în primire și i-au dus la judecătorie. Aicĭ s'a descoperit, că „domnii“ nicĭ nu erau domnĭ, ci nisce jidovĭ de la Sătmariu, nisce tâlharĭ ordinarĭ, carĭ au făcut și mai multe tâlhării de acestea. Jupânii îșĭ aștéptă acuma pedépsa meritată în temnița din Șomcuta.

Băgațĭ de sémă ómenĭ bunĭ, când vedețĭ că se apropie de voi pe la tîrgurĭ „domnĭ“ de aceștia. Dați-le ce li-se cuvine, căcĭ mulțĭ tâlharĭ de aceștia umblă cu mănușĭ și îmbrăcațĭ în haine domnescĭ!

Generalĭ burĭ în Anvers. Se scrie din Bruxella cu data de 6 Septemvre: Primirea generalilor burĭ în Anvers a fost o grandiósă manifestație. Anversul n'a vĕdut nicĭ odată o grămădire așa de mare de lume. Toțĭ lucrătorii din port și funcționarii șĭ-au părăsit ocupațiunile. Nenumĕrațĭ curioșĭ din împrejurimĭ au sosit cu trenurile și s'au oprit în gară. Mulțĭ s'au urcat sus pe vagóne. Când generalii s'au dat jos, cu multă greutate, din causa înghesuelii, au fost primițĭ în aclamațiunĭ nesfîrșite și și cu imnul transvaalian. S'au oferit generalilor florĭ, ér mamele le arătau copiiĭ. Mulțimea era așa de compactă, încât fiica lui Botha, care venise la Anvers întru întîmpinarea tatălui sĕu, n'a putut pĕtrunde până la dênsul. A trecut un sfert de oră până ce deputatul Van Kerkoven sĕ-șĭ pótă ține discursul de bună-venire, după care poliția cu mare greutate a putut face drum spre ieșire din gară. Când apărură generalii în stradă, din tóte părțile erau aclamațĭ; din ferestrile pline de lume li se arunca florĭ. Mulțimea a fost împedecată sĕ deshame caii dela trăsură. Generalii salutau mereu. Scenele acestea s'au repetat până la casa deputatului Van Doosseläre, unde s'a făcut salutarea oficială de către un comitet. Generalul Botha a mulțumit prin cuvinte căldurόse, arătând scopul călĕtoriei. A vorbit și Dewett, care a fost aplaudat cu mare entusiasm.

La biblioteca Academiei Române din Bucurescĭ în lunile Iulie și August 1902 a fost următórea mișcare: In sala bibliotecei 670 de cetitorĭ au cerut cu buletine 3588 volume; 18 cetitorĭ au împrumutat acasă 111 volume, total 688 cetitorĭ cu 3699 volume. Manuscripte au fost consultate 173 de către 55 cetitorĭ și documente 4454 de către 83 cetitorĭ. Biblioteca s'a sporit în aceste douĕ lunĭ cu 387 volume și broșurĭ și 224 numere de reviste române, trimise Academiei de către editorĭ, conform legii de la 1 Aprilie 1885. In dar séu schimb Academia a primit 148 volume și broșurĭ 49 numere de reviste strĕine, 5 atlase și hărțĭ. Cumpĕrate 16 volume și broșurĭ 181 de numere de reviste strĕine, 14 documente. Total 551 volume și broșurĭ, 224 numere de reviste române, 230 numere de reviste strĕine, 5 atlase și hărțĭ și 14 documente. Buletinul din care luăm aceste date este semnat de d-l bibliotecar I. Bianu. *Ar fi de dorit ca în aceste buletine se se noteze din când în când și numĕrul total al volumelor din biblioteca Academiei Române.*

Prins cu ocaua mică. Consilierul ministerial Kaffka este cunoscut în tótă Ungaria ca om fórte aspru. El a fost trimis în mai multe rîndurĭ prin diferitele comitate, ca sĕ facă inspecția funcționarilor administrativĭ și sĕ vadă cum îșĭ portă diregătoriile, nu cumva sunt ceva furăturĭ de banĭ? și altele d'al d'astea. Strașnic i-a mai țeselat d-l Kaffka pe funcționarii din Torontal, dintre carĭ unii și-au luat chiar viața de frica pedepsei. D-l Kaffka a fost trimis în timpul din urmă în comitatul Maramureșului unde de asemenea este mare corupție, ca pretutindenea unde se află în numĕr mai mare fiiĭ luĭ Iuda. Intre alții, consilierul a făcut inspecție și jupânului Glüksmann, care manipuléză banii acciselor orașului Sighet. In cassă a găsit totul în ordine, banii toțĭ de față, ér pentru acei banĭ, carĭ nu erau de față, s'a găsit vr'un act justificativ. Intre aceste acte era și o recepisă despre 1000 fiorinĭ, trimișĭ tocmai în diua inspecției. Recepisa însĕ nu era despre mandat postal (posta utalvány), ci despre scrisóre cu banĭ. — De ce nu trimitețĭ banii cu mandat, că e mai eftin? întrebă Kaffka. — Așa e obiceiul pe la noi. — Bine, haid sĕ mergem la postă. Aicĭ nu se trimisese încă corespondența din aceea di și scoțêndu-se scrisórea

---

Căcĭ la sunetul de corn
Tóte 'n viață se întorn.

— Rĕmâi codre, sĕnĕtos,
Că mĕ chiamă apa 'n jos
Și menit în lume sunt
Sĕ-mĭ fac cale pe pămênt!

Și Mușatin s'apropie
De Bistrița argintie,
Luntrea se juca pe valurĭ,
O deslégă dela malurĭ,
Sare 'n ea și îi dă drum,
Ca săgéta sbór'acum.

Și mergênd, mergênd departe,
Apa 'n douĕ o desparte,
Cu largĭ unde de argint,
Ce se mișcă strălucind...
Ici e umbră, colo sóre
Pe ape tremurătóre.
El pe malurĭ înflorite,
Vede turme rĕtăcite
Care pasc lângă păraie
Ca la lebede se 'ndóie
Gâtul lor. Și capul mic
Ei de-odată îl ridic

Și urechile ciulesc
Pe când luntrea o zăresc.
El plutea, plutea mereu,
Codrul sună blând și greu,
Când de-odată di se face
Codru 'n douĕ sĕ desface
Și pe ape rotitóre
Scânteiéză mândru sóre.
Și 'nainte-i vede-un munte
Cu-a lui creștete mĕrunte,
S'a clădit stâncă pe stâncă,
Incepênd din vale-adêncă
Și purtând pe el pădurĭ
Peste nourii cei surĭ
Iși ridică în senin
Creștet de zăpadă plin.
Și spre mal se 'ndréptă iéră
Luntrea mică și ușóră,
Ér Mușatin se coboră,
Calea muntelui apucă
Până 'n vêrfurĭ se sĕ ducă,
Pân' ce nóptea l'a ajuns
În cel codru nepătruns.
Dér cu nóptea 'n cap pornesce,
Se tot urcă voinicesce,
Dóră culmea va suì-o

Pe când s'o miji de diuă.
Și pe culmea înălțată
El ajunge de-odată
Și făcêndu-șĭ ochiĭ rótă,
[Étă vede] lumea tótă
Și departe se 'ntind șesurĭ,
Ce cu ochiĭ nu le mĕsurĭ,
Unde rîul cela sfânt
Par'că iese din pămênt;
Colo 'n zarea depărtată
Nistrul mare îi s'arată,
Din spre țĕrile tatare
Și departe curge 'n mare.
La liman ca și o salbă
Se 'nșira Cetatea albă,
Ér în liniște de vênt
Trec departe de pămênt
Cu-a lor pânze atêrnate
Miĭ corăbiĭ încărcate.
Și privind spre miadă-di
Dunărea el o zări
Intr'una spre mare 'ntórsă
Și pe séptę gurĭ se varsă.
Dela Nistru pân' la ea
Țĕră mândră se 'ntindea,
Vede codrii cum coboră

Deal cu deal, țĕră cu țĕră,
Resfrându-se pe șes
Unde rîurile ies,
Și pe vêrfurĭ de pădurĭ
Mănăstirĭ și 'ntăriturĭ.
Vede tĕrgurĭ, vadurĭ, sate
Pe câmpie presărate,
Vede mândrele cetățĭ
Stăpânind pustietățĭ,
Vede turmele de oi
Cu ciobaniĭ dinapoi,
Cu fluere și cimpoi,
Ĕră ergheliile
Petreceau câmpiile
Și de-alungul rîurilor
S'așterneau pustiurilor.

Ĕră șoimul tinerel
Pe asupra-i sbóră el
Și din gură-i cuvênta:
„Sĕ trăiescĭ Măria Ta!
Câtă lume, câtă zare
Dela Nistru pân' la Mare
Fă-țĭ odată ochiĭ rótă
C'acésta-i *Moldova* tótă!“

lui Glüksmann, s'a desfăcut și s'a găsit în ea — o scrisóre adresată fratelui sěu, în care îĭ scria: „Iubite frate! Astădĭ vine măgarul ăla de Kaffka în inspecție și lipsindu-mĭ din cassă 1000 fl. am trimis acéstă scrisóre pe numele těu — ca sě am cu ce mě justifica". Jupânul îșĭ va lua acum pedépsa.

O serbare a minerilor. In romantica împrejurime a orașului Baia-mare este colonia numită „Valea Borcutului", compusă din locuitorĭ românĭ, carĭ îșĭ câștigă pânea ca lucrătorĭ în minele de aur, ce se cultivă aicĭ încă de pe timpul Romanilor. Cel mai mare proprietar de mine de aur în valea Borcutului este actualmente d-l Alexe Pocol de Lozna-mare, originar din Letca, care de ḑece anĭ stăpânesce aceste mine, foste mai nainte proprietatea familiei Mureșan. Aceștĭ ḑece anĭ însě au fost nisce anĭ rěi, căcĭ recolta aurului a fost slabă de tot, mulțĭ lucrătorĭ au trebuit concediațĭ și proprietarul ḑece anĭ de arêndul a lucrat cu deficit. A dat D-ḑeu însě anul acesta, așa prin sěptěmâna sfintelor Pascĭ, de a eșit la ivélă o vînă de aur bogată, așa că în timp de o lună s'a acoperit tot deficitul de ḑece anĭ. D-l Pocol a angajat lucrătorĭ noi, așa că astădĭ 150 de Românĭ îșĭ câștigă pânea de tóte ḑilele în minele d-sale. Ḑiua și nóptea se lucréză în aceste mine și din intestinele pământului ese aurul în měsură îndecită, ca mai nainte. Pentru a da mulțumită lui Dumnedeu pentru atâta binecuvêntare, d. Pocol în sěptěmâna trecută a dat liturghii la tóte bisericile din Baia-mare, ér dênsul în fruntea celor 150 de lucrătorĭ s'a dus la biserica gr. cat. din Baia-mare în procesiune cu musica. Aicĭ părintele Brebanu a slugit o liturghie și a binecuvêntat lucrătorii. După liturghie s'au întors la casele d-lui Pocol, unde a fost o serbare poporală. Peste 500 de ómenĭ au fost ospětațĭ în acéstă ḑi și însașĭ d-na Pocol, născută Vancea, cu o amabilitate neîntrecută șĭ-a dat silința sě mulțuméscă pe toțĭ. In acelașĭ timp s'a dat un banchet și pentru autoritățile și elita din Baia-mare, în numěr de 70 persóne, învitate la acéstă frumósă serbare. La banchet d. Pocol a toastat în sănětatea óspeților sěi, primarul Gellert din Baia-mare pentru d. Pocol; d. Egly, protonotarul orașului a ridicat un toast pentru d. L. Moldovan, directorul minelor, părintele Brebanu pentru d-na casei.

D-l Pocol este cunoscut ca om filantrop, care se interesézä mult și jertfesce din binele, ce i-l'a dat Dumneḑeu pentru prosperarea némului și a bisericei sale. Cu ocasiunea acestei serbărĭ a împărțit între sěracĭ suma de 200 coróne.

Șĭ-a împușcat vizitiul. Se scrie din Klári (Bănat): Bogatul agricultor Țveia Ianyov vînduse în Hatzfeld cereale (bucate) și s'a întors acasă într'o stare de beție completă. Vizitiul, veḑênd pe stăpânul sěu, în ce stare e, l'a rugat sě se ducă sě se odihnéscă. Ianyov însě s'a înfuriat așa de tare pe vizitiu din causa acésta, încât luà pușca de pe părete și îl împușcà pe vizitiu. Cei din casă, când s'a trezit în urma detunăturei, l'au găsit pe vizitiu mort. Gendarmii l'au transportat pe Ianyov în temnița din Chichinda.

Strivit de un car cu lemne. Pe valea Loznei, comitatul Solnoc-Dobâca, se exploatéză actualmente o pădure, care fusese proprietatea lui Valea Francisc, fost solgăbirěu în Ciachi-Gârbou, și pe care au cumpěrat'o nisce antreprenorĭ evrei din Napradea. Aceștia tăiud lemnele, le transportéză peste Someș la gara din Letca. In timpurile acestea grele când Someșul a pustiit tótă recolta prin revărsările sale, transportul acesta de lemne le vine tocmai bine bieților locuitorĭ din comunele vecine, căcĭ acela care are car și vr'o păreche de juncanĭ, orĭ cai, póte sě câștige pe ḑi până la 1 fl. și mai bine. Intre aceștĭ ómenĭ era și Ion Papiță a Cosmii baciului din Letca. In ḑiua de 15 Septemvrie Ion Papiță venind cu carul încărcat de lemne de pe valea Loznei, carul s'a rěsturnat și l'a strivit pe bietul om sub greutatea sa. Ioan Papiță a fost transportat acasă și acum se luptă cu mórtea, — de nu o fi murit chiar.

Pentru douĕ lebenițe. Se scrie din Chichinda-mare: Locuitorul de aicĭ Ioan Sziveri a vědut într'una din ḑilele acestea, cum flăcăul Dusan Franczuski ducea douě lebenițe, pe carĭ le furase din câmpul sěu. Sziveri îl opri pe Dușan, care věḑêndu-se oprit, scóse un revolver și îl împușcà pe Sziveri drept în pept. Nenorocitul murì pe loc, lăsând în urmă-i șése copii nevrîstnicĭ. Flăcăul fù arestat.

Dramă sângerósă. In ḑiua de 23 Septemvrie s'a întêmplat o dramă sângerósă în comuna Hășdate de lângă Gherla. O femeie, care de patru anĭ de ḑile era smintită, fără sě facă însě cui-va vr'un rěu, în numita ḑi a devenit furiósă și luând un cuțit mare a tăiat gâtul unui copil al sěu, care a și murit. După acéstă faptă sângerósă a eșit afară pe stradă și strigând din tóte puterile fugia spre Someș. Vecinii, bănuind ce are de gând sě facă, s'au luat după ea și au prins'o tocmai în momentul când era sě sară în rîu. Ducêndu-o acasă, cu gróză au vědut pe micul copil cu gâtul tăiat, zăcênd în mijlocul odăii într'o baltă de sânge. Gendarmii au transportat femeia la Gherla.

Un concert de binefacere se va da Dumineca, 28 Sept. n. în *Brad*, cu concursul d-nei Irena de *Vladaia*, al d-șórei Aurelia Dr. *Robu* și d-lui Grigorie *Savu*. Venitul curat e destinat pentru fondul mesei studenților de la gimnasiul din Brad.

O familie înecată în Tisa. Ioan Karvaly din Martonos a fost odată om cu avere mare, dér prin speculații nenorocite șĭ-a perdut tótă averea. Sěptěmâna trecută i-s'a vîndut totul la licitație. După licitație șĭ-a luat rufele de pat, ce i-au mai rěmas și cu nevasta și patru copii a pornit sě trécă cu o luntre dincolo de Tisa. Când a fost la mijlocul fluviului, s'a rěsturnat luntrea și sa înecat tótă familia.

Cassa districtuală din Brașov pentru ajutorarea bolnavilor îșĭ va muta localul oficial, începênd cu ḑiua de 29 l. c. în *Strada Porții* nr. 65. (Cassa societății industriale).

Mulțămită publică. In temnița Seghedinului am primit gratuit „Gazeta Transilvaniei", „Tribuna", „Tribuna Poporului", „Drapelul", „Libertatea", „Familia", „Gura Satului". Mulțumesc tuturor pentru bunăvoința arătată față de mine.

Racașdia, la 20/9 1902.

G. Novacovicĭ.

Sfințire de cruce la Nadașel.

— 21 Sept. st. n. 1902

Cu mare bucurie raportez despre un act înălțător de inimĭ și o petrecere frumósă românéscă, fórte bine rěușită, atât moralminte, cât și materialminte. Țěranul de frunte Onuțiu Toșa, șĭ-a arătat iubirea lui cea mare către maica nóstră biserică, ridicând o cruce frumósă și scumpă înaintea casei lui; ér la sfințirea ei învită pe d-l protopop român gr. cat. Dr. Elie Dăianu și un public fórte mare și distins din Clușiŭ și împrejurime.

Inteligență din Clușiŭ cu trenul de 2 óre a sosit la stația Sárd, unde întréga grupă de arangierĭ a așteptat'o și de aicĭ într'un șir lung de trăsurĭ plecarăm cu toții în comună.

La capul satului popor mult împărțit în douě falange și un cor bine instruat *de copii și copile de țěranĭ*, ne-au primit cu cântărĭ, ér d-șóra Otilia Topanu a adresat o vorbire scurtă și frumósă către d-l protopop.

Laudă i-se cuvine d-lui învěțător I. Runncu, pentru instruarea corului.

De aicĭ plecarăm la casa țěranului brav Onuțiu Toșa. D-l Dr. Dăianu cu asistența preoților din jur, a sfințit crucea. La finea actului acestuia momentos a ținut o vorbire frumósă și adresată la inima poporului român.

Era deja 5 óre, când plecarăm la petrecere. Locul petrecerei era poetic aranjat în grădina frumósă și spațiósă a d-lui secr. de finanțe Vasiliu Toșa, cu concursul poporului în frunte cu jud. comunal și prim-curatorul bisericei.

Aicĭ s'a început jocul, ér în birt banchetul cel mare, unde ca cel dintâiŭ s'a ridicat d-l advocat Dr. Aurel Isacu din Clușiŭ, și a ținut o vorbire în stil înalt despre cruce, ca simbolul creștinilor, și tot-odată ca mântuitóre poporului nostru român, de atâția secolĭ asuprit și împilat.

Sfîrșind toastul a închinat 1) în onórea iubitului nostru protopop Dr. Dăianu; 2) pentru vrednicul țěran Onuțiu Toșa și 3) întru sănětatea sătenilor.

Eram cu toții entusiasmațĭ, věḑênd că sătenii românĭ cu ce bucurie mare dau mâna cu domnii și în mijlocul acestei însufletirĭ, musica întonà un puternic: „Deșteptă-te române!"

După acésta se ridică d-l Dr. Dăianu și ținù o vorbire elocuentă, despre iubirea poporului cătra sf. biserică.

Aicĭ se întêmplă un moment înălțător, când țěranul simplu Onuțiu Toșa îșĭ ridică paharul întru sănětatea d-lui protopop, care a săvêrșit actul sfințirei.

Apoi se ridică d-l dir. de bancă Podobă și cu talentul lui oratoric bine cunoscut ținù un toast pentru d-l Augustin Paul, ca representant al presei. D-l Augustin Paul mulțumind: ridică paharul pentru buna armonie a inteligenței române din Clușiŭ!

De la banchet trecurăm cu toții la locul petrecerei, unde o mulțime de d-șóre frumóse și tinerii românĭ jucau cu foc sêrba.

Aicĭ erau de față:

D-l Dr. E. Dăianu protopop Clușiŭ, d-l Dr- Isacu și familia, d-l Podobă și familia, d-na věd. Roșescu și familia, d-l preot Pop din Manăștural - Clușiŭ și familia, d-l Nicolae Giurgiu preot Chinteu, d-l Ioan Ramonțeanu preot, Gârbau și familia Grigorie Lehene preot Argiș și familia, familia Giurgiu, familia Maksay, familia Popan, familia Dregan, familia Nicóră, familia Nasta, familia Moldovan, familia Ianoviciu, familia Faragó, familia Pop și mai mulțĭ universitarĭ.

In fine trebue sě amintesc, că lauda cea mai de frunte li-se cuvine d-lor Ioan Topan preot local și Vasiliu Toșa secr. de finanțe, pentru frumósa primire și aranjare a petrecerei în mod atât de strălucit, și cu deosebire vrednicului popor român din Nadașel.

Crucea a fost esecutată de țěranul Mateiŭ Chioreanu din Cubleșut român cu multă artă și după desemnurile proprii.

Emil Isacu.

Biserică și școlă.

(O circulară).

Școla pentru copiĭ — ḑise un bărbat — trebue sě fie biserică; biserica pentru bětrânĭ, trebue sě fie școlă. Vai de școla în care învețătorul nu scie sě fie preot, și vai de biserica, în care preotul nu scie sě fie învěțător.

Prin școlă și biserică se propagă cele mai de căpetenie simțěminte: religiunea și morala creștină, și adĭ e bine-sciut de lumea tótă, că aceștĭ doi factorĭ sunt razimul neclătit al binelui obștesc.

Marele bărbat C. A. Rosetti a ḑis odată: „Conform străbunelor tradițiunĭ voim ca sě menținem neîncetat strînsă legătură și allianță între biserică și școlă alianță sfântă și binefăcětóre; căcĭ décă școla dă poporului instrucțiune, sciință și lumină, biserica îi dă religiositatea și morala, cultura inimiĭ".

De acestea idei fiind condus protopopul din Mediaș On. D. Ioan *Moldovan* a trimes preoților sěi din tract următórea circulară:

„Onorațĭ în Chr. Frațĭ Preoțĭ!

„Sperez, că vețĭ fi luat în seriósă considerare cuprinsul cercularului protopopesc de 'nainte, în care s'a dispus senatelor școlastice, ca sě pună în ordine și deplină curățenie școlele, carĭ cu 1 Sept. au sě fie gata, pentru a-se începe instrucțiunea pruncilor.

„Vě fac atențĭ decĭ, că în urma strictelor ordinațiunĭ, emanate dela ministeriul de culte și instrucțiune publică, inspectoriĭ școlasticĭ regescĭ vor visita în curênd școlele și aflându-le în disordine, le vor propune spre închidere, și cu deosebire unde se dă ajutor de stat.

„Întréga rěspundere cade pe On. frățiile Vóstre și pe senatele școlastice. Cu atâta însě nu e destul, ci Vě facețĭ și ne facem rěsponsabilĭ înaintea lui Dumnedeu și a némului nostru, décă nu vom fi consciențioșĭ întru împlinirea datorințelor nóstre referitor la înflorirea causei școlastice, și ne vom contrage blăstěmul posterității.

„De asemenea sě fie și învěțătorii la culmea chemărei lor, carĭ cu împlinirea oficiului ce pórtă și cu purtarea întru tóte corěspunḑětóre, sě servéscă de model poporului nostru, căcĭ cu intrarea lor în școlă au luat asupra-șĭ împlinirea celei mai sublime datorințe, de a cresce și a lumina mintea și inima tinerimei române, care are sě formeze în viitor némul românesc.

„Preotul în biserică și învěțătorul în școlă au sě propoveduéscă lumina sciinței și a moralei, premergênd tot-déuna cu esemplu bun, ér cel-ce prin negligență, desinteresare séu rea voință sě va face nedemn de chemarea sa, va fi arătat superiorilor și îșĭ va contrage aspră pedépsă.

„Nu mai merge cu lăsarea și desinteresarea. De o parte, pentru-că e pěcat de Dumneḑeu, ca cei chemațĭ, cărora ne place sě ne numim stâlpiĭ și luminătoriĭ némului, sě îngropăm în pământ cel mai scump talant, ér de altă parte s'o scim și sě scie toțĭ cei chemațĭ, că stăm sub lege și neîmplinirea legei aduce cu sine aspră pedépsă.

„Atât preoțiĭ, cât și învěțătoriĭ, carĭ nu vor corěspunde chemărei lor sublime în viitorul sinod protopopesc și în senatul școlastic protopopesc vor fi trașĭ la rěspundere și propușĭ spre pedepsire.

„Décă unde-va până acuma nu s'ar fi început propunerea în școlă, momentan are sě se încépă. Absențiile nelegitimate sě se pună la pedépsă la timpul prescris de lege, școlele sě se provadă cu lemne de foc, requisitele necesare și cu protocólele prescrise"....

Aduc acésta circulară în fața publicului român, pentru-ca sě vaḑă cele mai de frunte îngrijirĭ ale nóstre cu care ḑilnic ar trebui sě ne ocupăm. Invěțătorul în școlă tot-déuna sě-șĭ aducă aminte, că: „Sěmînța de muștar produce falnicul finic", ér preoțimea nóstră se se gândéscă mult la vorbele episcopului Aron: „Mě fac preot, căcĭ numai ca preot pot fi Român".

Těrnăvěnul.

Convocărĭ.

Adunarea generală ordinară a reuniunei învěțătorilor dela școlele poporale gr. or. române confesionale de sub jurisdicțiunea Consistoriului Orădan, se convócă pe Marțĭ în *24 Septemvre* v. (7 Oct. n.) la 9 óre înainte de amédĭ în școla română gr. or. din Oradea-mare, pe lângă următórea programă: 1. Chemarea duchului sfânt. 2. Deschiderea adunăriĭ. 3. Constatarea presenței membrilor. 4. Alegerea a doi notarĭ și a comisiunilor pentru censurarea rapórtelor. 5. Incassarea taxelor și înscrierea de membri noi. 6. Presentarea proectului de statute pentru modificare și votare definitivă. 7. Raportul comitetului central. 8. Raportul cassarului. 9. Raportul bibliotecarului. 10. Disertațiunĭ și eventuale propunerĭ. 11. Închiderea adunăriĭ.

Oradea-mare, 3 (16) Septemvre 1902.

Nicolau Zigre m. p., președinte. **Nicolau Firu** m. p., notar adhoc.

Membrii reuniunei învěțătorilor românĭ gr. cat. din jurul Gherlei, prin acésta cu tot respectul sunt rugațĭ a se presenta la adunarea generală, ce se va ține la *16 Octomvre* st. n. (Joi) 1902 în *Gherla*, după următórea programă:

Ședința I.: 1) Membrii comisiunei se vor presenta la serviciul divin, după aceea se vor aduna în localitatea destinată pentru ședință. 2) Deschiderea ședinței. 3) Alegerea președintelui. 4) Constatarea numěrului membrilor presențĭ. 5) Se va ceti raportul general despre activitatea reuniunei desvoltată în decursul anului școlar 1901/2 și se vor presenta rațiunile de pe anul acesta. 6) Alegerea a 3 comisiunĭ de câte trei membriĭ, și anume: *a*) pentru censurarea raportului general și propunerĭ; *b*) pentru revisuirea rațiunilor de pe anul trecut și statorirea budgetului pe anul viitor și *c*) pentru colectarea taxelor de membri și a ofertelor benevole. 7) Cetirea disertațiunilor pedagogice presentate spre acest scop și admise prin presidiu.

Şedinţa II.: 8) Membrii vor ospita la prelegerea practică din şcóla de aplicaţie, după sfîrşitul căreia, 9) Se vor presenta raporturile comisiunilor deosebite. 10) Propunerĭ. 11) Se va fixa locul şi timpul adunării generale viitóre. 12) Alegerea unei comisiunĭ pentru verificarea protocolului. 13) Inchiderea adunării generale prin presidiu.

Din şedinţa comitetului central reuniunei ţinută în Gherla la 15 Septemvrie st. n. 1902.

Pentru comitet:

Ilariu Boroş, vice-preşedinte. **Iosif Demian**, secretar.

Necrolog.

In diua de 10 Septemvrie st. n. a repausat subit în Bêrlad (România) Alexandru *Pop*, profesor la liceu în etate de 45 anĭ, lăsând în urmă-ĭ o vĕduvă nemângăiată şi patru fetiţe în etate de 1—6 anĭ. La înmormêntarea sĕvîrşită în diua de 11 Septemvrie, d-l profesor Vasile *Simionov*, coleg al repausatului, a rostit în faţa liceului un discurs funebru, din care estragem următórele:

Alexandru Pop s'a născut la Sângeorgiu, comitatul Bistriţa-Năsĕud, în frumósa vale a Someşului din Transilvania, valea bravilor grăniţerĭ, şi era descendinte al vitejilor ce au servit în Regimentul al II Romănesc de Graniţă, acel regiment care în decurs de 97 de anĭ, a luat parte la 136 de bătălii şi care şi adĭ pe stindardul sĕu din cele 102 regimente de linie ale Austro-Ungariei singur pórtă cu glorie şi demnitate medalia de aur, oglindând în ea devotamentul şi abnegaţiunea pentru patrie. Studiile primare şi-l-ea făcut în satul sĕu natal, frumósa comună Sângeorgiu, cele secundare la liceul din Năsĕud şi le-a complectat la acel din Blaşiŭ, cunoscutul focar al culturei românescĭ, de unde au eşit toţĭ regeneratorii poporului românesc de dincóce şi de dincolo de Carpaţĭ, ca Lazăr, Laurean, Maiorescu şi alţii. După terminarea cursului secundar şi luarea Bacalaureatului, însufleţit de dorinţa de a avé un câmp mai liber, spre a lucra pentru binele naţiunei sale, a trecut Carpaţii şi a venit în Bucurescĭ, setos de a se adăpa de cultura românéscă în România independentă. Aicĭ a fost primit ca bursier în şcóla normală superióră. Şi după studii fórte serióse a obţinut titlul de licenţă de la facultatea Istorico-Filologică.

A început cariera profesorală la 1884, numit fiind profesor suplinitor la liceul Sf. Sava. In curênd după aceea a obţinut şi postul de bibliotecar la Academia română.

Insufleţit de iubirea de adevĕr şi sciinţă, şi doritor sĕ contribue pe cât ar fi putut la elucidarea trecutului istoric al ţĕrei, el întrebuinţă o muncă titanică ca sĕ introducă o ordine în nămolul de cărţĭ şi manuscripte ce le posedéză Academia română, şi a reuşit în fine sĕ le aranjeze obţinênd pentru acéstă laudele şi mulţumirile secretarului perpetu al Academiei, D. Dimitrie Sturdza.

A fost de asemenea funcţionar în cabinetul ministerului cultelor şi instrucţiunei publice. După aceea a fost trimis ca profesor suplinitor în oraşul Tulcea şi de acolo fu transferat în 1894 la Bârlad ca profesor de limba română, în care post a fost confirmat ca profesor definitiv în 1901.

La Bêrlad Al. Pop, s'a căsĕtorit cu demna şi duiósa sa soţie, pe care adĭ o lasă desolată şi inconsolabilă cu patru fetiţe orfane.

Ca om A. Pop a fost de o bunătate fără păreche, bun la inimă, blând, indatoritor la estrem, bun amic şi camarad.

Nimenĭ nu-şĭ aduce aminte, că Pop s'ar fi certat vre-odată cu cineva.

In relaţiunile sociale era de o probitate exemplară, sclav al datoriei, îndeplinindu-şĭ consciinţios misiunea sa de profesor, căutând sĕ insufle elevilor sĕĭ sentimente de iubire pentru tot ce e frumos şi demn.

In viaţa familiară era exemplar, bun soţ şi părinte afectuos, în vibra tótă firea luĭ când vorbea de fetiţele sale şi soţia sa.

De aceia iubite prietin şi coleg, tu care ai fost atât de timpuriu răpit dintre noi, ţĭ-ai asigurat o nouă viaţă în amintirea celor ce tefau cunoscut, deşi mórtea ne-a despărţit de tine, tu etern veĭ trăi în amintirea celor ce te-au cunoscut şi trăit cu tine. Viaţa ta plină de virtuţĭ ne va fi un îndemn şi mângăiere în aceste momente durerose.

Ér noi toţĭ carĭ suntem aicĭ: soţie jalnică şi duiósă şi prea iubiţii sĕi copii, amicĭ şi colegii lui, şi acei care l'au cunoscut şi iubit sĕ-i dăm ultima salutare spunênd: Sĕ-ĭ fie ţĕrina uşóră şi amintire veşnică!

Literatură.

In dilele acestea mĭ-a venit la mână o carte de mult aşteptată nu numai de mine, ci după cât sciu, de toţĭ colegii învĕţătorĭ. D-l N. *Stoicovicĭ*, învĕţător la şcólele centrale române din Braşov, a scos la lumină o carte de felul acesta sub titlul *„Musica vocală în şcóla poporală“*, o carte de 48 pag. 8° cu preţul de 50 banĭ, broşată, editura librăriei *H. Zeidner*, în Braşov.

Acéstă cărticică este aşa dicênd o şcólă elementară a musicei vocale în şcóla poporală. Ea cuprinde cunoscinţele cele mai indispensabile, ce trebue sĕ le aibă un elev din şcólele primare, ca sĕ pótă esecuta unele cântărĭ potrivite, într'una şi mai multe vocĭ. Ba după a mea părere, s'ar puté folosi cu deplin succes şi în şcólele nóstre medii şi civile. D-l N. Stoicovicĭ spune în prefaţa cărticelei, că însu-şĭ măestrul nostru d-l prof. G. Dima i-a dat îndrumărĭ şi i-a făcut observărĭ binevoitóre, unde a aflat de lipsă. Impărţirea cărţii, adecă distribuirea materiei, este cât se póte mai practică. In prefaţă autorul ne promite, că în curênd va scóte şi trei cărticele cu cântece pe note: partea I va cuprinde cântece şi cântărĭ într'o voce pentru anii I, II şi III de şcólă, a doua cărticică pentru anul al IV-lea de şcólă în douĕ vocĭ, şi a treia pentru anii: al V-lea şi al VI-lea pentru şcóle de repetiţie, şcóle civile, etc. în trei şi patru vocĭ.

Recomand acéstă cărticică şi colegilor învĕţătorĭ spre consultare, folosire, orĭ introducere în şcólele lor. — *Un învĕţător poporal.*

ULTIME SCIRI.

Bucurescĭ, 26 Septemvrie. Diarele de aicĭ declară, că neinvitarea Bulgariei la manevrele române de tómnă, este un rĕspuns la neinvitarea României la serbarea de la Şipca.

Viena, 26 Septemvrie. In consiliile comune de miniştri ce s'au ţinut aicĭ între miniştrii Szell şi Koerber, la carĭ au participat şi referenţii lor de specialitate, s'au ivit *diferenţe atât de pronunţate*, încât încheiarea pactului se póte considera érăşĭ *zădărnicită* pentru mai mult timp.

Viena, 26 Septemvrie. „Politische Correspondenz“, află din Constantinopole, că în munţii de la Salonic, după ciocnirea trupelor cu o bandă, s'a găsit un manuscris cu reţeta unor explosive prin care sĕ se arunce în aer căile ferate şi podurile. S'au luat marĭ precauţiunĭ. Patrulele umblă în tóte părţile.

Sofia, 26 Septemvrie. Generalul *Zontcheff*, venind fără autorisaţie la Sofia, a fost imediat arestat. (Zontcheff a evadat din închisórea din Drendovna, unde a fost internat. El făcea parte din comitetul macedonean.)

Bucurescĭ, 26 Sept. Fabricele de petrol din ţĕră au încheiat un cartel pentru menţinerea preţurilor.

AGRICULTURĂ.

Arăturile adêncĭ.

(Fine.)

Ca sĕ crescă viguros plantele, au nevoe sĕ găsescă în pământ o cantitate mare de apă, căcĭ transpiraţia lor e fórte activă. Din cercetările făcute de d-nii Haberland, Hellriegel şi Deherain, pentru-ca vegetalul sĕ elaboreze un gram de materie uscată are, necesitate de 250—300 grame apă.

Aşa că, décă admitem o recoltă de grâu (paie şi bóbe) ce ar cântări 6500 klg. pe hectar, ar trebui 6500 ×300 = 1.950.000 kilogr. séu 1.950 metri de apă.

Pe an cade (plouă) de la 682 (1901) până la 723 (1901) milimetre apă, séu 6820—7330 metri cubĭ pe hectar, adică mult mai multă apă de cât trebue pentru trebuinţele culturei grâului care, cu tóte acestea, de multe-orĭ sufere şi e periclitat.

In adevĕr ploile se împărţesc neregulat: plouă mai mult tómna şi iérna, sunt rare primăvara şi vara tocmai în timpul când plantele cresc cu putere, evaporéză multă apă, şi pe d'asupra, sórele provócă pe suprafaţa pământului o evaporaţie mare.

Prin urmare, este neapĕrat trebuitor prin mijlocul *arăturilor adêncĭ* sĕ strîngem în pământul agricol apă sub pedépsă de a avé recolte multumitóre.

Pămênturile din România fiind avute în humus şi cu părticele fine, vor reţine apa în moleculele lor şi vor păstra o stare de umedélă mai mare pe timpul secetelor de vară.

Sĕ ne silim a face arăturĭ adêncĭ şi a perfecţiona arăturile. In fie-care an sĕ arăm cu 2 centimetri mai adênc. Repetăm, plugurile cu aburĭ, în acéstă privinţă, ar aduce cele mai marĭ servicii agriculturei române, ele s'ar puté procura şi rĕspândi pe scară mare prin asociaţiunĭ de cultivatorĭ. Vom îmbogăţi pămênturile nóstre prin aducerea materiei organice în stare asimilabilă în folosul plantelor cultivate, vom lupta mai cu folos contra secetelor, vom spori şi produsul grâului la hectar.

Chiar viţa de vie produce mult mai multă sădită în terenurĭ desfundate, cresce cu putere şi trăesce mai mulţĭ anĭ. Regretatul Aimé Girard a arătat, că arăturile adêncĭ până la 40 centimetri îndoesc recolta cartofului. La 15 cm. adêncime, A. Girard a recoltat 20.000 kilogr cartofĭ şi la 30 cm. 37,000 kilogr.

Aceste cifre ne arată, ce însemnate sunt folósele arăturilor adêncĭ.

Ēr, ne esplică, adaugă d-l G. Barbut, cum 15 aparate de arat cu aburĭ, făcênd fie-care o mijlocie de 200 hectare arăturĭ pe an la 50 centimetre adêncime, de la 1886 până astădĭ, au desfundat aprópe 48.000 hectare pe preţul de 300 lei hectarul. Agricultorii şi viticultorii francesĭ au cheltuit mai mult de 14 milióne de lei pentru arăturile perfecţionate a pământurilor lor.

Acésta e calea cea fecundă pe care trebue sĕ între cultivatorii românĭ: sĕ are pămênturile lor măcar la 35 centimetre adêncime.

S. P. R.

HIGIENA.

Poveţe despre păstrarea sănĕtăţii

Satul.

Pentru păstrarea sănĕtăţii, nu este de ajuns ca sĕ ţinem casa şi curtea curate; aerul necurat din afară trece peste împrejmuirea casei şi intră în locuinţa nóstră la fie-care deschidere de uşe şi de ferêstră. Mirosul urît, pe care-l rĕspândesc murdăriile, carĭ zac în curtea vecină cu noi, orĭ carĭ au fost aruncate în drum în dreptul locuinţei nóstre, strică şi aerul din curtea şi din casa nóstră; de aceea trebue sĕ conlucreze toţĭ sătenii împreună, pentru-ca satul întreg sĕ fie bine întreţinut, ca casele, ogrădile, drumurile sĕ fie curate ca şi locul comunei, al obştei, dinaintea caselor şi curţilor, sĕ nu fie spurcat prin diferite necurăţeniĭ.

Tóte casele unui sat séu ale unui cătun trebue sĕ fie aşedate în rêndurĭ drepte, cu strade largĭ, curate şi aşternute cu pietriş. In amêndouĕ laturile stradei sĕ se sape un şanţ drept pentru scurgerea apelor de plóie de pe şosea şi din curţile caselor, care şanţ sĕ aibă scurgerea repede. Fie-care sătén sĕ îngrijéscă de măturarea locului dinaintea casei şi curţii sale, de bună starea şi de curăţenia drumului şi a şanţului din dreptul proprietăţiĭ sale.

Arborii rĕcoresc aerul în timpul verei; sub umbra lor găsim un adăpost contra arşiţeĭ sórelui, de aceea este bine, ca sĕ sădim copacĭ pe pieţele satului, pe locul dinaintea bisericei, şcólei, primăriei şi la marginea stradelor.

Băltócele şi apele stătute sunt nesănĕtóse; ele strică aerul şi produc frigurĭ şi alte bóle. De aceea trebue sĕ stîrpim tóte băltócele din sat şi din jurul lui, umplându-le cu pământ sănĕtos, séu săpând şanţurĭ, carĭ sĕ înlesnéscă scurgerea apei. Asemenea se strică aerul în apropierea gropilor prin muiarea inului, a cânepei şi a teiului şi dimprejurul eleştaelor, a căror apă nu se reînnoesce (nu se premenesce). Apa băltócelor, a eleştaelor, a gropilor pentru muiarea cânepei şi a inului, nu este bună de bĕut; de aceea trebue sĕ îngrădim acele gropĭ, pentru-ca vitele sĕ nu se adape din ele. Asemenea gropĭ sĕ nu se facă nicĭ-odată în vecinătatea caselor, ci mai departe de locuinţe. In interiorul satului sĕ nu se facă gropĭ prin săpăturĭ pentru scóterea de lut pentru lipirea caselor şi sobelor, de petriş şi de nisip, ci sĕ se astupe tóte gropile de acest fel.

Puţurile (fântânele) obştei şi cele din curţile sătenilor, sĕ se îngrijéscă bine; sĕ se vegheze, ca sĕ nu se scurgă în puţ felurite necurăţeniĭ, sĕ se cureţe puţul din când în când, sĕ se înalţe locul dimprejurul lui, sĕ se aştérnă bolovanĭ şi pietriş, pentru ca sĕ nu se facă băltóce, pentru-ca sĕ nu curgă înapoi în fântână apa adunată împrejurul ei. Apa din puţ se mai strică, décă se află în apropierea lui grajdurĭ séu plimbătorĭ, ale căror necurăţenii se strecóră prin pământ în puţ; de aceea sĕ se aşedie grajdurile şi privăţile mai departe de la puţ. Cele mai bune puţurĭ sunt cele cu pompă, apoi cele bine chibzuite cu piatră, din care apa se scóte cu rótă orĭ cu scripete; în lipsă de piatră, fântâna se póte ghizdui cu lemn de ştejar. Găleţile trebue sĕ aibă pe gura lor o cruce de fier.

Gârlele şi rîurile, carĭ trec prin sat séu pre lângă sat, sĕ se ţină curate, sĕ nu se verse şi sĕ nu se arunce felurite necurăţenii în ele şi pe malurile lor; sĕ nu se scurgă în ele mai ales în susul satului, murdăriile din poverne (din velniţe) din grajdurile velniţelor, din fabricĭ de petrol (de gaz, de destilat păcură), din alte fabricĭ; sĕ nu se facă iezăturĭ (iazurĭ) cu băligare, nicĭ sĕ nu se înalţe cu băligar malurile apelor curgătóre orĭ stătătóre. Pentru ca satul sĕ fie apărat contra înnecăciunilor, trebue sĕ se cureţe şi sĕ se adâncéscă albia apelor curgătóre, din sat. Casele carĭ au fost înecate, rĕmân mult timp umede şi nesănĕtóse; ele nu se pot locui din nou înainte de a fi fost cu desĕvîrşire uscate şi aerate.

Vitele sĕ nu se tae înlăuntrul satului ci la un loc mai retras de la casele locuitorilor, căcĭ sângele şi alte necurăţeniĭ provenite de la vitele tăiate, putredesc curênd şi strică aerul.

Tóte clădirile obştei, biserica, primăria, şcóla, casa de proprélă, trebue sĕ fie bine întreţinute, curate şi aerate.

(„Alb.“) **Dr. I. Felix.**

Din compoziţiunile pline de melodii românescĭ ale mult regretatului compositor român *Ciprian Porumbescu*, tipărite şi edate în ediţiunĭ poporale de d-na Marióra *Raţiu* născută Porumbescu, se află de vêndare la Tipografia nóstră următórele piese:

„Imn de urare“ cu douĕ vocĭ, *„Hora Prahovei“*, *„A cădut o rază lină“* cu voce, *„Fluturaş de nóple“* polcă, *„Frunză verde mărgăritĭ“* cânt poporal, *„Pe câmpiile Slupcei“* polca mazurca, *„Fata popii“* cânt poporal. Fie-care bucată costă 1 cor. plus 10 banĭ porto. *„Basme Iaşene“* vals, 3 cor. plus 10 banĭ porto. *„Potpouriu“*, *din operela „Crai nou“* 4 cor. plus 10 banĭ porto.

POMĂRIT.

Plantarea pomilor.

— Fine. —

c) *Alegerea şi pregătirea pomilor.* La alegerea pomilor sĕ fim cu deosebită luare aminte; numai pomişorĭ sănĕtoşĭ şi cu rădĕcinĭ bine desvoltate sĕ plantăm. Mai bine e când avem pomişorĭ prăsiţĭ în grădina proprie.

In casul însĕ când suntem siliţĭ sĕ-i cumpĕrăm de aiurea, nicĭ-odată sĕ nu lăcomim la eftinătate, ci sĕ grijim, ca pomişorii sĕ fie din soiul dorit, crescuţĭ în pământ cu climă şi posiţiune asemenea cu a nóstră.

Nu-s de recomandat pomişorii crescuţĭ în pământ prea mănos şi bine gunoit, de óre-ce aceştia sunt prea espuşĭ îngheţului.

Nu e consult a planta în pământ lutos pomişorii crescuţĭ în pământ năsipos, şi décă totuşĭ ar trebuì s'o facem, mai întâiŭ trebue bine amestecat, cel puţin pământul din grópă, cu năsip. Din contră pomii prăsiţĭ în pământ lutos, reuşesc destul de bine şi în pământ năsipos.

Mai bunĭ de plantat sunt pomişorii de 4—5 anĭ; de aicĭ încolo se prind mai greu. Prunii, cireşii, persecii şi caişii mai bine se prind când sunt de 2—3 anĭ.

Pomişorii meniţĭ a fi plantaţĭ, se pregătesc în chipul următor:

Retezăm rădĕcinile tot-déuna d'asupra rănilor dobândite la scóterea lor din pământ. Rădĕcinile trebue retezate în raport cu mărimea corónei. Décă coróna e mai puternică, rădĕcinile trebue retezate mai puţin, şi décă coróna e mai slăbuţă, rădĕcinile se reteză mai tare.

Rădecinile firóse (cele subţirĭ) nu trebuesc retezate. Rădĕcinile se tae ceva înainte de plantare, mai bine e însĕ a se face lucrul acesta cel puţin cu o ḑi mai înainte şi apoi înmuiate într'o ciruélă preparată din balegă, lut şi apă.

După ce le-am scos din ciruiélă, le presărăm cu pământ şi astfel ne apucăm la plantat.

Décă plantarea se face tómna, crengile nu trebuesc retezate; primăvara însĕ tot-déuna le retezăm. Crénga principală la merĭ şi perĭ se reteză până în 5—6 ochiurĭ, ér cele laterale până în 3—4. La pomii cu sîmburele tare, — afară de cereş — se reteză numai crengile laterale. La cereşĭ şi nucĭ nu se reteză crengile înainte de plantare.

La retezarea crengilor e regulă, că cu cât rădĕcinile sunt mai puternice, cu atât se reteză mai puţin coróna, şi cu cât rădĕcinile sunt maĭ slăbuţe, cu atât coróna se reteză mai tare.

d) *Timpul plantărei.* Plantarea se face tómna şi primăvara; tómna înainte de a înceta circularea sucului, şi primăvara înainte de începerea luĭ.

In ţinuturile cu climă mai căldurósă şi cu pământ mai năsipos, pietros, e mai bună plantarea de tómnă, din contră în ţinuturile mai recĭ, cu pământ mai rece şi lutos, e mai bine sĕ plantăm primăvara.

In general ḑis, plantarea de primăvara e mai potrivită. Pomii cu sîmburele tare, e mai bine décă se plantéză primăvara. Plantarea sĕ se facă pe timp frumos şi liniştit séu noros, dér nicĭ-odată pe vênturĭ.

e) *Plantarea.* Inainte de plantare cu 1—2 sĕptĕmânĭ gropile se umplu cu pământul cel mai bun, eventual amestecat cu gunoiŭ.

A umplea gropile cu pământ gras, adus de aiurea séu amestecat cu gunoiŭ próspĕt, nu numai că e greşit, dér chiar păgubitor.

După ce am scos pomişorul din ciuruiélă şi presărat cu ţĕrînă, se aşéḑă astfel în mijlocul grópei, ca gâtul rădĕcinei sĕ stea cu 30 cm. mai sus ca suprafaţa pământului din prejur. Acum preserăm pământul cel mai bun astfel printre rădĕcinĭ, ca sĕ nu rĕmână între ele loc gol.

Când aruncăm pământul în grópă, pomişorul se clatină puţin în drépta şi stânga, ca pământul mai bine sĕ străbată printre rădĕcinĭ. Călcăm apoi pământul în jurul pomişorului şi turnăm de la o înălţime óre-care apă stătută.

După udat nu mai este iertat a călca pământul. Aruncăm apoi pământul rĕmas, până îngropăm şi o parte a trunchiului (cam 9—10 cm.) formând în jurul pomului o moviliţă în forma unui tăier. La plantarea de tómnă nu e permis sĕ udăm.

Pe cóstele délurilor pomişorii se aşéḑă cu 4—5 cm. mai afund, lăsând deschiḑĕtura tăierului spre deal, ca apa ce se scurge de pe deal, sĕ se strecóre la rădĕcina pomişorului.

In ţinuturile mai uscate şi espuse la vênturĭ, moviluţele din jurul pomişorului sĕ acopere cu gunoiŭ putred, séu cu frunḑe uscate, în grosime de 4—5 cm. Aceste ţin umeḑélă timp îndelungat pomişorului şi împiedecă creparea pământului.

E fórte bine, ca la plantare, pomişorul sĕ fie pus tot în posiţia în care a fost, unde a crescut. In scopul acesta, mai ales, décă plantăm pomişorĭ prăsiţĭ în grădina proprie, partea de cătră rĕsărit a pomişorului sĕ însemnéză cu cretă séu cu altceva, ca sĕ-l putem pune tot în posiţia de mai nainte.

A. Boldor.

O urare de nuntă.

Dumineca trecută s'a serbat în comuna învecinată Zĕrnescĭ căsĕtoria între odraslele a două familiĭ fruntaşe române din Rĕşnov şi Zĕrnescĭ: G. Proca şi Tr. Meţianu. Nuntă frumósă şi nuntaşĭ numĕroşĭ, fiind numĕros şi cercul amicilor şi cunoscuţilor acestor familiĭ. Îndată după-ce s'au aşeḑat óspeţiĭ la masă, d-l *George Proca,* vechiŭ învĕţător şi proprietar în Rĕşnov, adresându-se cătră fiiul şi nora sa, a cetit următorele bine simţite versurĭ:

Binecuvêntarea căsĕtoriei fiiului
meu Constantin P r o c a cu Domnişóra
Eugenia M e ţ i a n u.

Iubirea luminată de flacăra Credinţei
În cinstea omenéscă, sub scutul Provedinţei,
V'a dat viaţa 'n lume; iubirea aḑĭ Vĕ chiamă
Sĕ părăsiţĭ un tată, sĕ părăsiţĭ o mamă,
Şi unul lângă altul, pe vecĭ sĕ Vĕ iubiţĭ,
Cum V'au iubit părinţiĭ, de Domnul ocrotiţĭ.

De-aţĭ scí cât e de mare iubirea părintéscă,
Că 'n lume nu esistă cuvinte s'o grăiéscă,
Atuncĭ aţĭ înţelege aceea ce simt eu,
Şi martor pentru asta Vĕ dau pe Dumneḑeu.
El tatăl, omenirei, a tóte Creator,
El singur numai scie puternicul meu dor!

Şi 'n limba cea mai dulce a doinelor iubite,
A zînelor din basme cu stele 'mpodobite,
În care luminat'am copiiĭ Rĕşnovenĭ,
Din care mare parte sunt harnicĭ şi oneştĭ,
Învĕţătorul vostru şĭ-al vostru bun părinte
Vĕ binecuvêntéză din inimă ferbinte.

*

Câte-ai vĕḑut la mine, la maica ta iubită,
Câte ţi-am spus în viéţă; Biserica cinstită,
Câte ţi-a spus aceea, sĕ facĭ într-déuna
Ca mândră, strălucită, d'a pururea cununa
Cea sfântă a căsniciei pe fruntea ta sĕ fie;
Mai mult decât p'o soră s'adorĭ p'a ta soţie!

Şi în curênd, din plaiul cel verde-al căsniciei
Veĭ trece în altarul cel sfânt al Preoţiei,*)
Ministru al Credinţei vei fi, iubitul meu,
Representând în lume pe Domnul Dumneḑeu!
D'aceea orĭ-ce faptă de aḑĭ în viitor
Sĕ fie consultată în ceriŭ la Creator.

Colónă de lumină, de cinste şi dreptate
Viaţa ta sĕ fiă; eternă bunătate
Sĕ-ţĭ fie călăuza şi 'n casă şi 'n popor,
Orfanului ce plânge sĕ vii în ajutor,
Şi pacea şi frăţia s'o samenĭ ne'ncetat
Ca 'ntreg opidul nostru sĕ fie respectat.

*

Ér tu, podóba vieţiĭ, ce trecĭ în casă nouă
Copilă inocentă, curată ca o rouă,
Ce 'n ḑorĭ de diminéţă, din ceriŭ cade pe florĭ,
Sĕ ai în lume parte d'un raiŭ de sĕrbătorĭ;
Viaţa ta sĕ fie frumósă, desmerdată,
Ér fruntea ta, ca pânea sĕ fie de curată!

Sĕ n'ai altă dorinţă, sĕ n'ai altă gândire
Decât spre cinstea casei şĭ-a soţului iubire,
La el într-déuna sĕ fie dorul tĕu
Şi 'n casa ta belşugul sĕ crescă tot mereu;
Viaţă 'ndelungată sĕ-aveţĭ p'acest pământ,
Şi pruncĭ frumoşĭ, cuminte, sĕ dea Domnul cel sfânt.

Ér décă vr'o furtună veni-va sĕ sdrobéscă,
Aceea ce Credinţa sciut'a sĕ unéscă,
Vrăşmaşĭ, ce pismuesce iubirea dintre voi,
Atuncĭ sĕ staţĭ în luptă, ca cei mai bravĭ eroi;
Căcĭ este scris în ceriurĭ, că cei ce se iubesc,
Şi cred în legea sfântă, în lupte biruesc!

Ér când veţĭ fi mai bine, în césurĭ liniştite,
Când gândurile vóstre pluti-vor fericite,
Prin sferele senine în care se resfaţă
Curata consciinţă a celui care 'n viaţă
Trăesce făcênd bine de Domnul ajutat:
Sĕ nu uitaţĭ nicĭ cuibul de unde aţĭ sburat!..

Rĕşnov, 8 (21) Sept. 1902.

George Proca.

*) Constantin Proca, fiul, este ales preot în Rĕşnov.

Despre jocurile nóstre naţionale.

Una dintre plăcerile cele mai marĭ ale orĭ-căruĭ popor este jocul séu dansul. Tinerimea jócă cu tótă căldura sufletului, şi îndată-ce aude o arie de dans, inima-i palpită cu putere, fără voe vêrful piciorului începe a bate tactul. Dansul urméză în tóte anotimpurile fără deosebire: érna ca şi vara; primăvara ca şi tómna. Érna e destinat balurilor marĭ şi frumóse séu aşa numitelor „Serate dansante"; primăvara se jócă fórte mult la nunţĭ; vara vin maialurile plăcute, carĭ de comun se fac sub ceriul liber, în mijlocul unei pădurice drăguţe séu în şurile acomodate pentru dans. Nu mai puţin se dânséză tómna. Dansurile acestea sunt de multe felurĭ; sunt dansurĭ melancolice, sĕlbatice, nepăsătóre ca şi poporul din sinul căruia şi-a luat viaţa.

Românul încă-'şĭ are dansurile sale carĭ, Dómne, multu-s mândre şi frumóse.

Cred, că nu fac un rĕu serviciu iubiţilor cetitorĭ ai „Gazetei" istorisindu-le câte-ceva despre astfel de jocurĭ.

Cel mai vestit şi usitat joc în Transilvania este *„învîrtita"*. Junele român când se vede în toiul lui la joc, chiue:

„Iac'aşa se 'nvêrte fata
„Şi pe stânga şi pe drépta".

Ér bănăţenii, ca sĕ arete mai mult buna lor disposiţie în joc strigă:

„Aşa jócă pe la noi
Iac'aşa doi câte doi.

şi:

Hai mândro sĕ te învêrtesc
In jocul logojenesc,
Că ḑĕu mie rĕu îmĭ pare
Sĕ joc „ciardaşul" cel mare.

Ér târnăvénul îşĭ invită frumósa lui cu vorbele:

„Hai mândruţo sĕ te joc,
Că la vară-ţĭ fac cojoc
Şi pieptar cu buzunar
Şi căsuţă cu privar".

Şi-ţĭ e mai mare dragul sĕ-i veḑĭ jucând:

„Trei paşĭ la stânga linişor
„Şi alţĭ trei paşĭ la drépta lor,
„Sĕ prind de mânĭ şi sĕ desprind.
„S'adună cerc şi ér se 'ntind....

Dintre tóte însĕ, cele mai vestite jocurĭ românescĭ sunt: *„Romana"*, *„Căluşerul"* şi *„Bătuta"*.

Aceste jocurĭ pe lângă frumuseţa variatelor figurĭ ce conţin, sunt atât de impunĕtóre, în cât tot strĕinul trebue sĕ se închine cu respect înaintea lor.

Étă ce am cetit eu odată despre acestea jocurĭ:

„Décă alte popóre ţin la musica şi jocurile lor, ca la o avere naţională, datorĭ suntem şi noi a-le întrebuinţa pe a-le nóstre şi a îngriji de ele, ca de o moştenire scumpă, mai ales acum, când ele — jucate bine, uniform şi regulat, şi décă se póte în costum naţional — atrag atenţiunea tuturor strĕinilor, carĭ au ocasiune a le vedé".

De aceste principiĭ fiind condus un *martor ocular* al celor povestite mai jos a tipărit la Iaşi încă în anul 1886 o broşură anonimă, din care pentru informarea celor ce n'au avut prilegiu a o ceti — şi puţinĭ o vor fi cetit — şi a acelora, carĭ nu cunosc istoricul acestor jocurĭ din alt isvor, reproducem următórele interesante date:

Era în anul 1849 prin Octomvrie, când lumea se gândea: cum sĕ-şĭ mai petrécă nopţile cele lungĭ de iérnă.

Intr'una din ḑile d-l Ştefan Emilian, s'a dus la d-l Iacob Mureşianu, cunoscutul redactor al „Gazetei Transilvaniei", spre a-i face o visită.

D-l I. Mureşianu se plimba prin odae cugetând la ceva; şi când zăresce pe d-l Emilian, îi adreséză cuvintele următóre:

— „Scí la ce cuget eu?"

— „Sciu, décă-mĭ vei spune".

— „Én pune-te la piano şi pune pe note melodiile, pe care ţi-le voiŭ cânta".

— „Ei, şi?... Ce am înţeles de aicĭ?"

— „Étă ce: vreu sĕ compun un danţ românesc de salon, şi-mĭ trebuesce musica. Pentru aceea fiĭ bun şi pune pe note câte iţĭ voiŭ cânta şi de câte-ţĭ vei aduce aminte şi d-ta".

D-l Emilian, în a căruĭ inimă încă se nutriau asemenea dorinţe, află de bună acéstă ocasiune pentru a compune ceva românesc, şi punêndu-se la piano, a început a pune primele melodii românescĭ, dându-le adevĕratul caracter naţional luat din popor în tótă fidelitatea.

După aceste melodii s'a format cel dintâiŭ danţ românesc, compus de d-l Iacob Mureşainu, căruia i-s'a dat numele „Romana".

Acest danţ, atât de frumos, jovial şi elegant, introdus în salon, îşĭ are aşa-déră începutul sĕu din carnevalul anului 1850...

Pe timpul începutului acestui danţ se afla în Braşov un „tanţ-maister" cu numele Fernando. Acesta vĕḑênd odată séu de două-orĭ jucându-se acest danţ, „Romana", a creḑut, că deja îl scie. Alergă la Sibiiŭ şi încépŭ sĕ-l întroducă în familii române şi a-le învĕţa, însĕ cu totul fals şi schimosit, în cât când l'a vĕḑut d-l Emilian jucându-se în cel dintâiŭ bal românesc, dat în teatrul din Sibiiu, nu l'a mai cunoscut.

După ce d-l Emilian şi-a esprimat mirarea către óspeţii balului present, s'a luat hotărîrea, ca a doua di sĕ se întrunéscă flórea tinerimei de ambe sexele la baronul Vasilie Pop — acum mort — unde d-l Emilian sĕ corecteze danţul în tocmai cum a fost compus de d-l I. Mureşianu, ceea ce s'a şi făcut, prin care coregere apoi s'a lăţit „Romana“ în uniformitate în tóte părţile.

Publicul român din Braşov şi mai ales tinerimea română, animată de acest succes, nu s'a oprit aci, ci a hotărît sĕ mai facă un pas înainte.

Către sfîrşitul anului 1850, adresându-se tinerii românĭ către d-l Emilian, l'au întrebat: décă nu are cunoscinţă despre celelalte danţurĭ naţionale române din Transilvania, şi décă are, la cine sĕ scrie vr'unui cunoscut din centrul Transilvaniei, ca de acolo sĕ trimită nisce danţatorĭ bunĭ românescĭ?

— D-l Emilian li-a rĕspuns, că cunósce chiar în persónă pe doi din cei mai de frunte căluşerĭ de pe Arieş, şi décă se obligă tinerimea a da cheltuelile aducerei acestora la Braşov, d-sa este decis a-i chema.

Primind promisiunea tinerimei pentru contribuirea cheltuelilor, a scris la Luna de pe Arieş şi au venit de acolo Ioan Căluşerul, care fusese 7 anĭ vătav de căluşerĭ, şi cu nepotul sĕu Simion Cicudean.

Aceştia sosind la Braşov, s'au produs faţă cu un numĕr considerabil de tótă etatea din „hotvoleul“ românesc, care producţiune a plăcut fórte la toţĭ cei de faţă.

De la aceştia a început a învĕţa tinerimea figură de figură jocurile eroice românescĭ din Ardeal.

Dintre toţĭ tinerii, câţĭ au început a învĕţa, s'au ales şése inşĭ, carĭ au învĕţat mai iute o mulţime de figurĭ din acest danţ. Aceştĭ tinerĭ au fost Ioan Pop, fostul profesor de matematică la universitatea din Iaşĭ; D. Teclu, I. Ankĕn, D. Iuga toţĭ trei comersanţĭ; E. Verzea, preot în Săcele şi d-l Ştefan Emilian, profesor la universitatea din Iaşĭ.

Din figurile învĕţate de aceştia, d-l Emilian a ales pe cele mai frumóse şi a compus danţul numit *„Căluşerul“* din 12 figurĭ, şi anume figurĭ pe care sĕ le pótă învĕţa şi alţii mai uşor. Odată aranjate figurile, s'au esercitat cei şése inşĭ pentru a juca bine şi cu precisiune figură după figură, ceea-ce a şi succes peste tótă aşteptarea.

După aceea tînĕrul D. Teclu a făcut propunerea următóre: — „Băeţi! Dumineca viitóre este bal mare de nunta tinerei părechĭ X. Y. în salonul de bal (în Redoute), unde noi deja suntem toţĭ invitaţĭ. Sĕ ne procurăm costum naţional şi în timpul pausei sĕ ne îmbrăcăm, sĕ ţinem lăutarii noştrii în apropiere ascunşĭ, şi deodată sĕ intrăm în salon, sĕ jucăm „Căluşerul“.

Propunerea s'a primit de toţĭ şi în cel mai perfect secret s'au îmbrăcat şi au întrat în salon doi câte doi alăturĭ, când nu visa nimenĭ nicĭ din óspeţĭ, nicĭ din partea aranjatorilor balului. Ajungênd în mijlocul salonului, au făcut un rond, au dat semnal musicanţilor aduşĭ pentru acest scop, şi începură a juca.

Condeiul nu póte descrie efectul şi entusiasmul, ce a produs acest danţ asupra publicului, pentru-că ar trebui sĕ vadă cine-va aşa ceva, căcĭ a-se descrie nu se póte. Atuncĭ póte că s'ar fi strigat întâiaşĭ dată:

„După jocul românesc
„Stângu-mĕ şi mĕ topesc“,

ér dómnele şi domnişórele câte florĭ naturale au avut la piept, le-au aruncat pe danţatorĭ, încât se părea că o plóie de florĭ ar fi erupt de-odată.

Aicĭ a fost culmea triumfului! Bieţii căluşerĭ nu mai sciau ce sĕ facă de bucurie, când au vĕdut şi ei resultatul ostenelei lor.

*

Aşa-déră danţul numit *„Căluşerul“* şi-a luat începutul sĕu în carnevalul din 1851. Studenţii de la şcólele din Braşov l'au lăţit ca fulgerul de iute în tóte regiunile românescĭ.

„Căluşerul“ acesta a fost numit mai la început *„Romanul“* pentru-că acesta nu este un danţ propriu numai al Căluşerilor, ci este danţul poporului român din Ardél. Nu tot aşa este însĕ şi *„Bătuta“*, care este un danţ propriu numai al căluşerilor, pentru-că în petrecerile poporale de la sate, numai pe icĭ pe colo îl jócă bărbaţii însĕ mai rar, şi mai ales numai pe Arieş şi pe Têrnave în Transilvania, şi încă cu măciuca séu bâta, de unde-i provine şi numele.

Cele două jocurĭ din urmă le-am vĕdut jucându-se de către soldaţii ai garnisónei din Murĕş-Oşorheiŭ, cu prilegiul unei sĕrbărĭ militare. Pe toţĭ ne-a cucerit, pe toţĭ ne-a frapat, şi orĭ cât de şoviniştĭ sunt Ungurii de acolo, toţĭ au aplaudat. M'a durat amar însĕ, când a trebuit sĕ vĕd în jurul Oşorheiului jucându-se „ciardaş“ la petrecerĭ românescĭ.

E vremea Românĭ! Ale nóstre întâiŭ şi-apoi a-le streinilor.

Mediaş, 13 Sept. 1902.

Isidor Dopp.

POVEŢE.

Contra păduchilor la vite.

Când nutreţul este aspru, vitele cornute adese-orĭ sĕ umplu de păduchi, carĭ le slăbesc şi mai tare. Ca mijloc contra acestor parazite stricăcióse, se recomandă oţet de mere, séu apă, ce se scurge de la cartofiĭ ferţĭ, cu care se spală de mai multe orĭ părţile atacate ale vitei. Aceste lécurĭ sunt fórte ieftine şi orĭ-cine póte sĕ şi le facă.

*

Mâncaţi pómele cu pâne. Pómele gole stêrnesc de obiceiu sete, care se póte întêmpina mâncându-le cu pâne. In deosebĭ copiilor n'ar trebui îngăduit sĕ mănânce póme góle, carĭ adesea pricinuesc urdinare, strînsurĭ şi alte multe bóle. Spre a-i ferí de aceste neajunsurĭ, une-orĭ primejdióse, cel mai nimerit mijloc este sĕ i deprindem, ca sĕ mănânce pómele cu pâne.

MULTE ŞI DE TÓTE.

O vênătóre periculósă.

Aprópe de Simlah, o localitate în India orientală, un tigru sfăşiă mai multe animale domestice şi le tîrî într'o pădure. Un ofiţer din armata anglo-indă, căpitanul Boydell, luă cu sine un vênător indian şi se duse pedestru sĕ urmăréscă pe tigru. In séra, când cei doi vênătorĭ sosiră în pădure, tigrul tocmai consuma un cal omorît. Vênătorii descărcară puscile de-odată, loviră pe tigru în piept şi-l făcură sĕ cadă. Atuncĭ căpitanul Boydell se apropie fără grije de el şi-l lovi cu ţava puscei. Atuncĭ tigrul se ridică de-odată în două piciore, apucă pe duşmanul lui cu ghiarele şi-l sfăşiă cumplit. Indianul descărcă din nou puşca şi mai trimise tigrului un glonţ. Tigrul răcnĭ înfricoşat şi cădŭ pe spate. Şi indianul apropiindu-se, observă cu mare bucurie, că tigrul era mort. Dér când voi sĕ ridice pe Boydell de jos, îl găsi şi pe el mort.

*

Cât costă pardosela din Paris.

Pe stradele Parisului circuléză pe di cel puţin câte 800,000 de ómenĭ, vre o 3000 de omnibuse şi tramwaiurĭ, 25,000 de birjĭ, 30,000 de trăsurĭ particulare, cum şi o mulţime nenumĕrată de carĕ de transport. Intre asemenea impregiurărĭ nu e mirare, décă pardoséla sufere aşa de mult. In budgetul oraşului Paris se găsesce suma de 16,000,000 de francĭ, destinată a servi la curăţirea şi pardosirea stradelor. Din acéstă sumă 4.000.000 sunt subvenţie din partea statului.

Limba elefanţilor.

Un zelos vênător de elefanţĭ, maior din armata engleză, cu numele Leveson a făcut nisce observărĭ interesante cu privire la tonurile, pe carĭ le dau elefanţii. Acestea sub condiţii anumite sunt sonurĭ destul de puternice şi de aceea se póte cu drept vorbi despre o limbă a elefanţilor. Majorul Leveson se exprimă în acéstă privinţă în următorul mod: Patru sunt tonurile prin carĭ îşĭ esprimă elefantul starea sa internă. Primul e un şuerat, care se produce prin suflare cu tromba; acest ton este mulţumire şi viaţă liniştită. Al doilea e ton de frică şi de spaimă; acesta se produce cu gura şi sémĕnă cu sonul: Pi-Rut, Pi-Rut. Al treilea e tonul trompetei, pe care l dă elefantul, când e iritat de ceva; acesta se schimbă într'un muget surd séu într'un sbieret pĕtrundĕtor, décă elefantul e iritat până la extrem, séu décă năvălesce asupra cuiva. In fine sunetul al patrulea sémănă cu tonul: Uruif-Uruif şi semnifică nemulţumire séu jale. Acest sunet îl produce elefantul când e flămând, osteuit, séu când s'a perdut de turmă.

Sosiţi în Braşov.

Pe diua de 25 Septemvrie 1902.

H. Europa: Skender, Sinaia; Solomon, Bucurescĭ; Schmid, Gaudenz; Schmilovics, Gy. Holló; Breckner, Sibiiu; Janky, Fischer, Oradea; Klein Reich, Haneschka, Neumann, Viena.

H. Bucurescĭ: Pipper, Rîşnov; D-na Fleissig, Făgăraş; Frank, C. Sereda; Zikely, Frank, Berlin; Hruby, Praga; Fleischmann, Rooss, Viena.

H. Grand: Euchs, Pesta; Peyerl, Viena; Schidlo, Krébes, Pesta; Hausenblas, Praga; Selesky, Bahrinescĭ, Mum, Ploiescĭ.

Literatură şcolară.

In editura librăriei H. ZEIDNER în BRASOV

au apărut numai acuma următórele cărţĭ şcolare, trecute la noi din editura Librăriei N. I. Ciurcu,

In editura proprie:

I. Dariu, „Fisica pentru şcólele poporale“ ediţiunea a IV leg. . 60 fil.
— „Istoria patriei pentru şcólele poporale“ ediţiunea a V, broş. 50 fil.
Fr. Koós şi V. Goldiş: „A doua carte“ pentru limba maghiară legat. 50 fil.

Au mai apărut încă
ca cărţi nouă de şcólă în editura proprie:

I. Dariu: „Carte de cântece“ pentru tinerimea şcolară, preţul broşat 50 fil.
— „Carte de cântece diverse pentru toţĭ“ preţul broş . . . . . 50 fil.
N. Bogdan, prof. „Manual de limba maghiară“, partea III, pentru clasa III gimnasială, reală şi civilă, preţul broşat. . . . . 1.50 cor.
— „Partea a IV pentru clasa IV gimnasială, reală şi civilă, broş. 1.80 cor.
N. Stoicovicĭ: „Elemente de musică“ pentru şcóla poporală, pr. broş. . 50 fil.
Pilţia-Sulică: „Curs sistematic de gramatica limbei române“ pentru gimnasiĭ, şcóle reale, civile, ce va apăré în curênd broşat . . . . 1.80 cor.
St. C. Alexandru: „Cartea copiilor“ ilustrată pentru clasa II primară, preţul legat . . . . 1 cor. broşat 80 fil.
— „Intâia carte a copiilor“ séu „Abecedar ilustrat“, pr. legat . 50 fil.
(Carte aprobată de Consistoriu diecesan din Caransebeş în anul 1902 sub nr. 5476.)

Calendarul sĕptĕmânei.

SEPT. (1902) are 30 dile. RAPCIUNE.

Dilele	Călend. Iul v.	Călend Greg.
Dum.	15 S. Nechita	28 Venceslau
Lunĭ.	16 S. m. Eutina	29 Arch. Mihail
Marţĭ	17 S. m. Sofia	30 Ieronim
Merc.	18 C. păr. Eunemiu	1 Oct. Remig.
Joi	19 M. Trofimat	2 Leodegar.
Viner	20 †S. m. Eustatiu	3 Candid
Sâm.	21 Apost. Cua4rat	4 Franc. Asis

Proprietar: ***Dr. Aurel Mureşianu.***

Redactor responsabil: ***Traian H. Pop.***

Preţurile cerealelor din piaţa Braşov.

Din 26 Septemvrie 1902.

Mĕsura séu greutatea	Calitatea.	Valuta în Kor.	fil.
1 H. L.	Grâul cel mai frumos	12	—
„	Grâu mijlociu . . .	11	30
„	Grâu mai slab . . .	11	10
„	Grâu amestecat . .	8	50
„	Sĕcară frumósă. . .	8	—
„	Sĕcară mijlociă. . .	7	90
„	Orz frumos	7	—
„	Orz mijlociu. . . .	6	90
„	Ovĕs frumos. . . .	4	90
„	Ovĕs mijlociu . . .	4	70
„	Cucuruz	10	60
„	Mălaiu (meiŭ) . . .	8	—
„	Mazăre.	16	—
„	Linte	14	—
„	Fasole	10	—
„	Sĕmênţă de in . . .	24	—
„	Sĕmênţă de cânepă .	7	—
„	Cartofĭ.	1	20
„	Măzăriche.	—	—
1 kilă	Carne de vită . . .	—	96
„	Carne de porc . . .	1	04
„	Carne de berbece. .	—	72
100 kil.	Sĕŭ de vită próspĕt .	44	—
„	Sĕu de vită topit . .	64	—

Têrgul de rîmătorĭ din Steinbruch.

Starea rîmătorilor a fost la 22 Sept. n. de 48,229 capete, la 23 Septemvre au întrat 839 capete şi au eşit 634 capete, rĕmânênd la 24 Septemre n. un numĕr de 48,434 capete.

AVIS PREALABIL.

Sebscrisul are onóre a face cunoscut Onor. public, că **cu începerea dela 1 Octomvre a. c. voiu lua érăşi asupra mea conducerea**

„Restaurații Gambrinus"

în Braşovul-vechiŭ, Strada Lungă nr. 12.

Bucătăria renumită stă sub privigherea consórtei mele **Frau Kless.**

Mĕ rog de o cercetare numĕrósă

cu tótă stima

3—3 (663)

Georg Kless.

STRUGURĬ de masă séu de Cură

Cei mai frumoşĭ şi finĭ **Chasselas** şi **Tămâiósă**, amestecațĭ **5 Kl.** în lădițe séu coşurĭ **trimişĭ** cu poşta **franco 3 cor. 50 b. Tămâiósă** singură 5 kilo **4 cor. 50 b. Vin roşu** Szegszárd din viile proprii 3 butelii de 0.70 litr, **franco** trimise **3 cor. 60 banĭ**, fórte potrivit pentru cadourĭ la serbătorĭ marĭ, se pot comanda dela

Martin v. Willinger

Gross-Wein-Producent in Zomba (Ungaria)
(Comitt. Tolna).

4—10.(678)

De închiriat.

Una séu **două odăĭ** frumos mobilate, cu intrare separată **în Strada nouă de sus** într'o casă nouă zidită.

Informațiĭ la administrație.

(681,3—3.)

Epilepsi.

Cine sufere de epilepsie, cârcei, de nervĭ sĕ céră broşura în privința acésta, se trimite **gratis şi franco** dela **Schwanen-Apotheke, Frankfurt, a. M.**

AVIS!

Subscrisul aduce la cunoscința On. public, că a înființat **un stabiliment** de

Văpsitorie şi spălătorie chemică

în Braşovul-vechiŭ, Strada lungă Nr. 134.

Orĭ şi ce Garderobă (vestminte) de **bărbațĭ** şi **dame** din **mătase, catifea, lânurĭ, uniforme militare, stofe de mobilă, panglicĭ, dantele, perdele, umbrele** etc. se curăță în 12 óre aşa de perfect, că devin ca nouă.

Specialitățĭ: din **stofe de Kamgarn curată** cu **desĕvîrşire glanțul**, ce se ivesce.

Văpsitorie de blănurĭ, pene de Struț şi mănuşĭ glacé de pele.

La cas de necesitate, mĕ rog a face încercare cu stabilimentul meu.

Comande d'afară se esecută prompt şi ieftin.

Josef Schmitz,
văpsitorie şi spălătorie chemică
Braşovul-vechiŭ, str. lungă nr. 134.

(665,4—10.)

Ciocoladă de Tannin
a lui **Sztraka,**
are cel mai bun efect
în contra diarei,
atât la **copiĭ** cât şi la **adulțĭ.** O bucată costă 40 fil.
Se află de vêndare în tóte farmaciile.

DEPOSIT de articole igienice.

DEPOSIT de mărfurĭ de gumi din Paris.

J. REIF Specialist, VIENA
I., Brandstätte 3.

Prețurĭ curente în coverte închise franco şi gratis

Trimiterea în provincie cu Ramburs ă. Discreț. à K. 2, 4, 6, 8, 10 etc.

PUBLICAȚIUNE.

Pentru tóte realitățile aparținĕtóre moştenitorilor defunctului Dr. Otrobán Nándor s'a fixat diua de vêndare

pe 20 Octomvrie st. n. a. c. diminéța la 9 óre

în cancelaria d-lui notar public regesc Schnell Károly (strada Vămii nr. 15) şi unde nu se va lăsa nimic din prețul strigăreĭ. Oferte se vor primi şi în scris.

	Coróne.
1) Casa de lemn, în Brassó (Scheiŭ) Podu Crețului nr. 107 nou (676 vechiŭ) indusă în cartea funduară nr. 2660, n-rii top. 3348, 3349.	700
2) Villa din Predeal, cu tot mobilarul din ea şi cu aranjamentul, indusă în cartea funduară din Brassó, nr. 10.961 A † 25.404/12 nr. top.	10,000
3) In Bácsfalu, casa cu nr. 446, cu 9 apartamente de locuit cu o grădină de póme, odăile folositóre pentru locuință de vară, dimpreună cu mobiliarul, indusă în cartea funduară nr 598 A † 1659/1, 1659/2, 1660, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665 n-rii top .	12,000
4) In Bácsfalu casa nr. 445, cu patru locuințe şi grădină, indusă în cartea funduară nr. 589 A † 1358, 1359/2, 1360/2, 1361/2, 1363/2, 1364/2 n-rii top.	5,000
5) In Előpatak stațiune balneră aşa numită „Villa Zona" cu întreg aranjamentul, cu mobilele din ea, cu dreptul la băi, la apa minerală, indusă în cartea funduară nr. 318 A † 1535, 1546/1, 1546/2, 1546/3, 1547, 3744 nr. top.	8,000
6) Casele din Brassó, Strada Porții nr. 16 şi cel vechiŭ 488, indusă în cartea funduară nr. 2560 nr. top. 5434, şi casa din strada Spitalului nr. 11 nou şi cel vechiŭ 475, nr. top. 5420, două case legate una de alta (fost Hotel Baross.)	80,000
7) Imobilul din Apácza loc de zidire, indus în cartea funduară nr. 1011, n-rii top 1601/2, 1602/2, 1603/3.	100
8) Livadea din Tuşnad nr. 976 indusă în cartea funduară nr. A † 12,508/12	1,000
9) Realitatea aflătóre în Bölön nr. 634 indusă în cărțile funduare sub nr. A † 2759/3	200
10) O şură aflătóre în Agostonfalva.	800
11) O baie de fer în Felső-Rákos, ...	600
12) Realitățile aflătóre în Bardocz sub nr. 674 şi 736 indusă în cartea funduară sub nr. A † 263, 266 şi 267/1, 267/2	1,400

Din prețul strigăreĭ ofertanțiĭ au a depune un vadiu de 10% în banĭ gata séu în hârtii de valóre.

Informațiunĭ se pot lua în cancelaria d-lui advocat Dr. Zakariás János (Brassó, Strada Spitalului militar nr. 3) unde se va lua în considerare condițiunile date de d-l notar public regesc Schnell Károly.

Brassó, în 2 Septemvre 1902.

Szabó Alexandru,
esecutorul oficial al rĕmasului D-rului Otroban Nándor.

660,5—8

ANUNȚ.

Subscrisul aduc la cunoscință, că **primul şi cel mai mare**

Atelier de uniforme din Ardeal

este din nou bogat asortat, cu tot felul de **chipiurĭ,** pentru elevi dela **tóte** scólele **centrale române din Braşov.**

Chipiurile mele sunt de I-a calitate, căptuşite cu mătasă în trei colorĭ **Prețul** este de bucată, fără deosebire **cu fl 1.60,** séu **corone 3.20.** — **Emblema** pentru comercialiştĭ e separat **10 cr.** séu **20 filerĭ.**

Tot-odată aduc la cunoscință şi Domnilor, care îşĭ fac **anul de voluntar,** că în **Atelierul meu** îşĭ póte procura numai **pentru 65 fl.** séu **130 corone** în sus: 1 manta, 1 blusă, 1 chipiu, 1 cravată, 1 roc (tunică), 1 pantalonĭ, 1 curea de lac, 1 păr. de mănuşĭ; tóte aceste sunt din ştofă fină şi se confecționéză strict după regulamentul prescris militarilor. O singură probă ajunge orĭ şi cuĭ pentru a se convinge despre aptitudinea şi prestațiunile mele.

Cu deosebită stimă

Dumitru Platoş,
BRAŞOV, Strada Mihail-Weiss 20.

8—10.(662)

ATELIER DANTISTIC

Strada Mihail Weiss nr. 6,

(lângă Magazinul de co'oniale a luĭ Zintz

Dințĭ artificialĭ în Kautschuk, Aur séu Aluminium.

(In casurĭ convenabile fără plăcĭ pe cerul guriĭ).

Corone de dințĭ de aur. Dințĭ singuraticĭ. Scóte dințĭ fără durerĭ.

o ooo o **Plombat, cu prețurĭ ieftine.** oo ooo

Pentru orĭ-ce lucru se dă garanție.

13-20 (589)